

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
PALACKÉHO V OLMOUCI**

Porovnání českého a japonského skautingu
(Magisterská diplomová práce)

2011

Lukáš Kaňka

**KATEDRA ASIJSKÝCH STUDIÍ
FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI**

Lukáš Kaňka

Porovnání českého a japonského skautingu

COMPARISON OF CZECH AND JAPANESE SCOUTING

Vedoucí práce: Mgr. Sylva Martinásková

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní
předepsaným způsobem všechnu použitou literaturu.

V Olomouci dne

Děkuji vedoucí magisterské diplomové práce Mgr. Sylvě Martináskové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Dále děkuji všem členům ucunomijského 15. oddílu za možnost účastnit se jejich
programu.

Ediční poznámka

V diplomové práci bude dodržován japonský způsob psaní jmen osob, to znamená, že nejdříve je uvedeno příjmení (rodové jméno) a následně jméno osobní. Japonská příjmení budou v nepřechýlené formě.

Při přepisu japonštiny je využito české transkripce. V případě, že místní jméno či podstatné jméno obecné má již pevně daný přepis určený pravidly českého pravopisu, bude v textu uveden tento přejatý tvar. Japonské výrazy v latince budou psány kurzívou.

Není-li uvedeno jinak, je text práce založen na vlastním překladu.

V práci je používána citační norma MLA, pouze v poznámkách uvádějících opakující se zdroje je pro větší přehlednost před čísly stránek čárka.

Obsah

1. Úvod	8
2. Dějiny skautingu	10
2.1 Založení skautingu	10
2.1.1 Předchůdci	10
2.1.2 Robert Baden-Powell.....	10
2.2 Český skauting	12
2.2.1 Založení Antonínem Benjaminským	12
2.2.2 Rozvoj Junáka v ČSR a situace za okupace	14
2.2.3 Obnovení Junáka a situace za komunismu	15
2.2.4 Poslední obnovení Junáka	16
2.3 Japonský skauting	16
2.3.1 Předchůdci	16
2.3.2 První propagátoři skautingu.....	17
2.3.3 Založení a stav do druhé světové války	19
2.3.4 Obnovení po druhé světové válce a následná situace	21
3. Základní literatura	23
3.1 Kniha lesní moudrosti	23
3.2 Skauting pro chlapce.....	25
3.3 Základy junáctví.....	27
3.4 Skautská příručka.....	27
4. Myšlenkové základy.....	30
4.1 Poslání a principy, skautská výchovná metoda.....	30
4.2 Skautský zákon	32
4.2.1 Zákon Baden-Powellův	32
4.2.2 Zákon český.....	34
4.2.2.1 Forma po založení.....	35
4.2.2.2 Dnešní podoba zákona	35
4.2.3 Zákon japonský	37
4.2.3.1 Původní zákon	37
4.2.3.2 Dnešní zákon	39
4.2.4 Shrnutí	41
4.3 Skautský slib.....	43
4.3.1 Slib Baden-Powellův	43
4.3.2 Slib český	43
4.3.3 Slib japonský	45
4.3.4 Shrnutí	46
5. Praktická činnost	48
5.1 Organizace.....	48
5.1.1 Vztah k mezinárodním organizacím.....	48
5.1.2 Nižší organizační jednotky	49
5.1.3 Družina	49
5.1.4 Vedení	50
5.2 Věkové kategorie.....	51
5.3 Aktivity	52
5.3.1 Běžná činnost	52
5.3.1.1 Úvod	52

5.3.1.2 Prototypická schůzka	53
5.3.2 Speciální akce	54
6. Národní specifika	58
6.1 Woodcraft.....	58
6.2 Přezdívký.....	58
6.3 Oslovování	59
6.4 Náboženství	60
6.5 Kroje	61
6.6 Odborné zkoušky.....	63
6.7 Nástupy a ceremonie.....	64
7. Výhrady proti hnutí.....	66
7.1 Militarismus	66
7.2 Zastaralost	68
8. Závěr	70
Přílohy.....	74
<i>Příloha 1 – Poválečný skautský zákon SAJ.....</i>	<i>74</i>
<i>Příloha 2 – Současný skautský zákon SAJ</i>	<i>75</i>
Anotace	77
Annotation	78
Summary	79
Zdroje	80
<i>Použitá literatura</i>	<i>80</i>
<i>Internetové zdroje</i>	<i>81</i>

1. Úvod

Skauting, hnutí s cílem výchovy mládeže, se od svého vzniku v roce 1907 rozšířil po celém světě.¹ A přestože národní formy vycházejí ze stejných myšlenkových základů a řídí se stejnými principy, lokální podmínky a potřeby jim často dodaly specifický charakter. Cílem této práce je zjistit, do jaké míry domácí vlivy ovlivňují vytváření těchto jedinečných prvků, a tyto prvky následně analyzovat v kulturně-historickém kontextu na konkrétních příkladech skautských hnutí na území dnešní České republiky a v Japonsku. Jako výchozí bod pro určení specifík a vzájemné srovnání bude sloužit originální skauting britský, tak jak ho Robert Baden-Powell představil ve své knize *Skauting pro chlapce (Scouting for Boys)*. V rámci českého skautingu bude kladen důraz na tzv. „Svojsíkovský skauting“, tedy na skauting v pojetí dnes jeho nejznámějšího propagátora a zakladatele A. B. Svojsíka, v současnosti reprezentovaný Junákem – Svazem skautů a skautek ČR, ale v relevantních případech bude přihlédnuto i k pojetím jiným.

Tato práce se bude především zabývat skautingem v příslušných zemích určeným pro věkovou kategorii zhruba 10-15 let, tedy pro skauty (boy scouts) a skautky (girl guides/scouts), pro kterou byl skauting primárně vytvořen. Ostatní kategorie budou zmíněny a stručně popsány v kapitolách, které budou pojednávat o historii hnutí a praktické činnosti.

Při srovnání bude kladen důraz především na ideové základy v jednotlivých zemích, ale také na realizaci těchto idejí, jednak v organizaci hnutí, tak při běžné celoroční činnosti, a na pozici skautingu ve společnosti, konkrétně na postoje společnosti, trendy ve vývoji a problémy, které jsou s činností hnutí spojovány.

V první části práce bude přiblíženo založení skautingu, jeho krátká historie s přihlédnutím k předchůdcům, ze kterých bylo čerpáno po myšlenkové stránce. Následovat budou stručné historie skautingu v České republice a Japonsku, na jejichž pozadí budou později rozebírány jednotlivé aspekty.

Následující kapitoly budou věnovány myšlenkovým základům hnutí s důrazem na skautský zákon a slib, praktické činnosti a postavení ve společnosti.

¹ Průzkum WOSM (World Organization of Scout Movement) ze září 2010 uvádí, že podle „vědomostí WOSM“ skauting neexistuje nebo není povolen v šesti zemích - Myanmaru, Andoře, na Kubě, Korejské lidově demokratické republice, Laosu a Čínské lidové republice (viz „Census,“ *WOSM*, Web, 10.3.2011.). Nicméně v ČLR od roku 2008 funguje Skautská asociace ČLR, která vznikla ze Šanghajské skautské organizace založené už v roce 2006 (viz *Scout Association of China*, Web, 10.3.2011.).

Porovnání českého a japonského skautingu

Kromě knižních a elektronických zdrojů budu vycházet také z vlastních zkušeností se skautingem českým i japonským založených především na práci ve funkci vedoucího v 5. oddíle vodních skautů a skautek „Rackové“ Havlíčkův Brod a návštěvách 15. skautského oddílu v japonské Ucunomiji v prefektuře Točigi (ボートスカウト栃木県連盟宇都宮第15団).

2. Dějiny skautingu²

2.1 Založení skautingu

2.1.1 Předchůdci

Baden-Powell se ve své snaze o vytvoření nového výchovného systému mládeže opíral také o poznatky jiných, neboť ideou všestrannější výchovy mládeže se zabývali myslitelé jako Francois Rabelais, Jean-Jacques Rousseau a John Ruskin již od dob renesance. Taková výchova měla zahrnovat „výchovu přirozenou, v souladu s přírodou a přiblížením přírodě, s výchovou tělesnou, výchovou prací a oceněním individuality dítěte.“³ Požadavek všestranné výchovy ve svých dílech formuloval také Jan Ámos Komenský.

Mezi další významné vlivy na formování skautingu patřily i mimoškolní organizace zaměřené na tělesnou výchovu a sport, které začaly vznikat v devatenáctém století. Patřily mezi ně například YMCA a YWCA (asociace mladých křesťanů/křesťanek) a především Boys' Brigades, organizace založená „pro ušlechtilé vyžití na základě náboženském... s vojenskými prvky.“⁴

Za předchůdce Baden-Powella ale již za realizátora myšlenek předchůdců dřívějších může být považován Ernest Thompson Seton (1860 – 1946). Seton v Kanadě a USA založil hnutí zaměřené na výchovu chlapců prostřednictvím života v přírodě a jako vzor si vybral domorodé obyvatele Severní Ameriky. V jeho organizaci Woodcraft Indians, založené roku 1902, se chlapci snažili prostřednictvím her v přírodě dosáhnout ideálu ušlechtilého Indiána – gentlemana. Myšlenky hnutí Seton podrobněji vyjádřil v řadě knih, včetně beletristických, především ale ve *Svitku z březové kůry (The Birch Bark Roll of Woodcraft)* a *Knize lesní moudrosti (The Book of Woodcraft and Indian Lore)*.

2.1.2 Robert Baden-Powell

Robert Stephenson Smyth Baden-Powell (1857 – 1941), důstojník v britské armádě, získal během své služby značné praktické znalosti v oblastech nezbytných pro vojenské průzkumníky, „skauty.“ Při službě v Indii pro tyto jednotky dokonce

² Základním zdrojem dějin anglického a českého skautingu je kniha *Cestou k pramenům*, kterou vydalo ústředí Junáka jako příručku obsahující historické minimum pro přípravu k vůdcovským zkouškám. Jako taková je sama o sobě kompilací celé řady děl a nabízí tak přehledný souhrn historie.

³ Kolektiv historické komise, *Cestou k pramenům* (Praha: Junácká edice, 1994) 4.

⁴ *Cestou k pramenům*, 4.

zavedl speciální výcvik, který kromě toho základního technického zahrnoval i vedení k soběstačnosti, rozvoji inteligence a další. Pro účely tohoto výcviku vydal Baden-Powell v roce 1899 příručku *Aids to scouting*.⁵

Aids to scouting i dosavadní výcvik byly určeny pro příslušníky armády a čistě pro vojenské využití. Změna nastala za búrské války při obléhání města Mafekingu, kdy Baden-Powell začal v těchto dovednostech trénovat místní chlapce, kteří se posléze svými schopnostmi a samostatností osvědčili ve funkcích jako spojky nebo zásobovači.

Baden-Powellova kniha se mezitím stala populární mezi anglickou mládeží. Ale protože kniha byla určena pro vojáky a ne pro chlapce, rozhodl se Baden-Powell knihu přepracovat. Během příprav problematiku konzultoval s odborníky a také existujícími organizacemi, především Boys' Brigades.

Na základě získaných poznatků Baden-Powell v roce 1907 uspořádal na ostrově Brownsea první pokusný tábor. Zde byl položen základ jedné z hlavních výchovných metod skautingu a to principu družiny. Tento tábor je považován za počátek skautského hnutí.

V následujícím roce vydal Baden-Powell příručku *Skauting pro chlapce* (dále jen *Skauting*), která obsahovala základy skautské výchovy. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly, vytvořené podle skutečných besed u ohně během tábora na Brownsea, definují poslání skautingu a způsoby jeho naplnění. A tak kromě praktických dovedností pro činnost v přírodě se v knize Baden-Powell zabývá i morální výchovou, kterou založil na vzoru středověkého křesťanského rytíře. Náboženská etika se projevuje v důrazu na mravní čistotu, bratrství, smyslu pro povinnost a dalších aspektech, které budou detailněji projednány v příslušné části této práce. Základní principy této výchovy vložil do skautského zákona, slibu a hesla. Baden-Powellova vojenská minulost se projevila například ve volbě kroje, založeného na uniformě používané v Africe, a skautského znaku, jímž se stala kompasová lilie.

Baden-Powellovým původním cílem nebylo vytvořit vlastní organizaci, ale plánoval skautskou výchovu začlenit do organizací stávajících jako YMCA a Boys' Brigades, a také do škol. Zájem mládeže však vedl k vytvoření Boy Scouts Association of Great Britain. Organizace, o jejíž popularitě a převratnosti její

⁵ Plným názvem *Aids to Scouting for N.-C.Os. & Men*. Tato kniha nebyla do češtiny přeložena a ani neexistuje oficiální překlad názvu. Volně by bylo možné název knihy přeložit jako „rady k průzkumu pro poddůstojníky a mužstvo“, nebo jednodušeji jako „příručku pro zvědy“. V běžné praxi se používá zkrácený název v angličtině.

výchovné metody svědčí skutečnost, že jejím patronem se stal sám král, se rozrůstala a začala se rozšiřovat mimo Velkou Británii.

Roku 1909 byl při asociaci založen odbor námořních skautů – Sea Scouts a o rok později byla založena organizace Girl Guides, tedy organizace pro skautky, která si za znak zvolila trojlístek.

V roce 1914 se začala formovat výchova pro mladší chlapce – vlčata („Wolf Cubs“), inspirovaná Kiplingovými Knihami džunglí, a pro malé dívky – skřítky („Brownies“). Během roku 1917 připravil Baden-Powell program pro skauty starší sedmnácti let, kterým se následujícího roku začalo říkat roveři („Rover Scouts“). Dívky stejné věkové kategorie se začaly od roku 1920 označovat rangers („Rangers“).⁶

2.2 Český skauting

2.2.1 Založení Antonínem Benjamínem Svojsíkem

Antonín Benjamín Svojsík⁷ (1876 – 1938), středoškolský profesor tělocviku dlouhodobě se zabývajícím reformou výchovy mládeže, se se skautingem setkal v roce 1911 v Anglii. Po konzultacích s řadou pedagogických odborníků, např. profesory Drtinou a Čádou, a politickými a kulturními představiteli, mimo jiné Kramářem a Jiráskem, začal Svojsík organizovat český skauting.

Přestože byl Svojsík prvním organizátorem skautingu v českých zemích, není možné ho označit za jediného a ani za prvního propagátora tohoto hnutí. Na základě doporučení, která byla uvedena v osnovách pro vyučování tělocviku a vedení her, byly využívány pouze prvky skautské výchovy jako doplněk tělocviku od jara 1911 souběžně několika lidmi. Jedním z nich byl i Svojsík, ale mezi další patřili František Hofmeister, který založil v Rožmitále skautskou kolonii, a učitelé berounského gymnázia Miloš Maixner, Miloš Seifert a Ferdinand Pakosta.⁸

V roce 1912 vydal Svojsík *Základy junáctví* (dále jen *Základy*), obdobu Baden-Powellova *Skautingu pro chlapce*, na kterém byly *Základy* z větší části postaveny, které kladly však větší důraz na intenzivnější tělesnou výchovu a na vztah k přírodě, čímž se blížily Setonově woodcraftu. Svojsík sám píše, že

⁶ Pro podrobnější informace k věkovým kategoriím viz kapitolu 5.2.

⁷ Benjamín je umělecké jméno, které Svojsík přijal jako nejmladší člen Pěveckého uměleckého kvarteta (viz Rudolf Plajner, *Úsvit českého junáctví* (Praha: Junácká edice, 1992) 44.).

⁸ viz *Úsvit českého junáctví*, 47.

Porovnání českého a japonského skautingu

„romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organisace jsou zase dílem Powellovým.“⁹ Domácí inspiraci našel v Chodech, „svobodmilovných Psohlavcích, lidech statečných a silných, sžitých s přírodou,“¹⁰ podle kterých i hnutí plánoval pojmenovat, což mu ale rozmluvil Alois Jirásek. Mezi další navrhované názvy patřily „Stopaři“, „Kozáci“, „Zvědové“, nebo „Svojané“.¹¹ S názvy „junáctví“, „junák“ a „junačít“ přišel zemský školní inspektor a Svojsíkův přítel František Bílý a jsou přebrány „z Holečkova podání života slovanských hrdinů, černo-horských junáků, tělesně i mravně zdatných mladých mužů.“¹² První dva pojmy se ujaly, třetí však ne. Jako znak hnutí doporučil Svojsíkovi Mikoláš Aleš chodskou „psí hlavu v černém provedení v bílém poli.“¹³

Svojsík se také rozhodl vynechat náboženské prvky, na základě vžitého sokolského pojetí, a oddanost panovníkovi, které byly součástí skautingu Baden-Powellova. Oddanost panovníkovi nahradil Svojsík „láskou k ‚užší‘ vlasti – české a ne ‚širší‘ – rakouské a láskou k národu a domovu.“¹⁴

V létě roku 1912 uspořádal Svojsík první tábor ve Vorlovských lesích na Humpolecku. Překonáním složitých podmínek a úspěšnou realizací skautské praxe dokázal Svojsík vyvrátit námitky o vhodnosti hnutí.

Svojsíkovým původním plánem bylo začlenit skautské principy a výchovu do Sokola, což ale narazilo na odpor vedení Sokola, které se obávalo ztráty prestiže a zastávalo názor, že „junáctví, čerpající z anglo-amerických vzorů, je duchu našeho národa cizí a že sokolstvo zcela vystačí s vlastním tělovýchovným systémem.“¹⁵ Svojsík tedy založil skautský odbor při Svazu spolků a přátel tělesné výchovy mládeže v Praze. V Praze proběhl úspěšný nábor členů a oddíly začaly vznikat i v dalších městech v Čechách a na Moravě.

Výsledkem nárůstu počtu oddílů v následujících letech bylo založení samostatné organizace „Junák – Český skaut“ dne 15. června 1914. Dívčí odbor byl ustaven roku 1915. Svojsíkův JČS ale nebyl jedinou skautskou organizací, která v této době existovala, skautské oddíly, které nesouhlasily se Svojsíkovým pojetím a

⁹ Antonín Benjamín Svojsík, *Základy junáctví* (Praha: Merkur, Junácká edice, 1991) 22.

¹⁰ *Cestou k pramenům*, 16.

¹¹ viz *Úsvit*, 57.

¹² *Cestou k pramenům*, 16.

¹³ *Úsvit*, 56.

¹⁴ *Cestou k pramenům*, 16.

¹⁵ *Úsvit*, 73.

orientovaly se více na původní pojetí Baden-Powellovo, nebo Setona, nebo pojetí zcela vlastní, do JČS buď vůbec nevstoupily, nebo krátce po vstupu opět vystoupily.

2.2.2 Rozvoj Junáka v ČSR a situace za okupace

Jedním z hlavních cílů Junáka po první světové válce bylo sjednocení různých organizací v jedno hnutí. Výsledkem tohoto snažení bylo v červnu 1919 ustanovení „Svazu Junáků – skautů Republiky Československé“ (název byl v roce 1934 doplněn na Svaz Junáků - skautů a skautek RČS) s odbory dívčím i vodním. Jako znak Junáka byla určena skautská lilie s psí hlavou, kterou pro hnutí vytvořil Mikoláš Aleš.

Přes snahy o centralizaci začaly kvůli názorové různorodosti některé skupiny hnutí opouštět. Jednou z nich byli Psohlavci J. Hořejšího a M. Seiferta, kteří začali skauting vést více směrem Setonova woodcraftu, za kterýmžto účelem Seifert roku 1920 napsal knihu *Přírodou a životem k čistému lidství – Příručka českých junáků*, která tak má jiný ráz než jeho původní příručka *Kapesní knížka českých junáků* napsaná společně s M. Maixnerem v roce 1913. Navzdory tomu rozvoj Junáka pokračoval. Postupně se také do Junáka začaly vracet odštěpené organizace. V roce 1923 tak měl Junák na 26 000 členů, v roce 1938 dokonce 65 000 členů.

V této době už také byly ustaveny všechny věkové stupně jak pro chlapce – vlče, skaut, rover, tak pro dívky – šotek, skautka, junačka (rangers).

Po Mnichovské dohodě vyvstaly snahy vládnoucí strany Národní jednoty o centralizaci všech složek národa. Junáku se nejdříve podařilo ubránit začlenění do Sokola. Následně 22. ledna 1939 vznikla jednotná organizace JUNÁK – ústředí skautské výchovy, jejímiž členy se staly existující skautské skupiny.

Téhož roku také proběhla jedna z prvních větších reforem hnutí. Byla vyřešená náboženská otázka zavedením náboženské výchovy v oddílech s členy jednoho vyznání a dodatku „tak mi pomáhej Bůh“ ke slibu. Pro nejmladší dívky byl místo šotků zaveden název „světlušky“ podle Karafiátových *Broučků*. V rámci snah o „debadenpowellizaci českého junáctví“¹⁶ doznal změn skautský kroj, kdy klobouk byl nahrazen lodičkou, místo různobarevných šátků podle oddílů se začaly používat hnědé pro skauty a skautky a žluté pro vlčata a světlušky, atd.

¹⁶ *Cestou k pramenům*, 28.

Okupace přinesla značné změny. Řada činovníků byla zatčena, na hnutí byl činěn nátlak na vystoupení z mezinárodní organizace, zvyšovala se cenzura a perzekuce. Ta vyvrcholila roku 1940, kdy gestapo rozehnalo několik táborů a další byly předčasně ukončeny. Junák byl oficiálně zrušen 28. října 1940 z příkazu státního tajemníka úřadu říšského protektora K. H. Franka.

Skauti, kteří nedokázali emigrovat a kterým se podařilo vyhnout se zatčení, ilegálně pokračovali ve svojí činnosti v rámci organizací jako Klub českých turistů nebo Foglarovy čtenářské kluby Mladého hlasatele.

2.2.3 Obnovení Junáka a situace za komunismu

Junák obnovil svou činnost okamžitě po skončení 2. světové války. Na základě nového pojetí vztahu mezi oběma národy v republice byly v únoru 1946 založeny organizace „JUNÁK, ústředí skautské výchovy v Praze“ pro české země, též zvaný „Český Junák“ a „JUNÁK, ústředí skautské výchovy v Bratislavě“ pro Slovensko, tzv. „Slovenský Junák“. Obě organizace vytvořily federální spolek „Československý JUNÁK, svaz skautů a skautek“. Tato společná organizace měla téměř čtvrt milionu členů.

Po únorových událostech roku 1948 bylo vedení Junáka mocensky odstraněno a byl vytvořen „Akční výbor ústředí Junáka“, který Junáka plně zapojil do Sdružení československé mládeže a přistoupil k další revizi skautingu. Hned v březnu 1948 bylo rozhodnuto zrušit náboženskou výchovu. I přes tuto a další změny byl Junák pro KSČ stále nepohodlný, a tak byl k 1. lednu 1951 ústředním výborem SČM rozpuštěn. Součástí perzekuční politiky byly soudní procesy, které „odhalovaly“ protistátní činnost skautských činovníků. Především v padesátých letech byly takto stovky vedoucích odsouzeny k letům vězení.

Podmínky Pražského jara umožnily oficiální obnovení činnosti, která byla zahájena 29. března 1968. V říjnu téhož roku byly stanovy Junáka schváleny ministerstvem vnitra, podle kterých se Junák stal „dobrovolnou, demokraticky řízenou a politicky angažovanou organizací, která se podílí na mimoškolní výchově podle zásad socialistické výchovy. Cílem je výchova uvědomělého občana socialistického státu.“¹⁷ Koncem roku měl Český Junák 46 tisíc členů.

¹⁷ cit. v *Cestou k pramenům*, 34.

Ale protože obnovení skautingu v Československu bylo v tzv. Brežněvově Bílé knize označeno za jeden z projevů kontrarevoluce, ÚV KSČ nařídilo likvidaci Junáka, ke které došlo 15. září 1970.

Normalizační perzekuce vedoucích již neměla formu soudních procesů, ale propouštění ze státních služeb a degradace v zaměstnání.

2.2.4 Poslední obnovení Junáka

Obnovení činnosti Junáka bylo vyhlášeno 2. prosince 1989. 28. prosince téhož roku byly schváleny stanovy „Českého Junáka – svazu skautů a skautek“, který později se „Slovenským skautingem“ vytvořil společnou federální organizaci „Český a Slovenský skauting“. V roce 1990 byla federální organizace znovu přijata do světových ústředí WAGGGS¹⁸ a WOSM¹⁹ a v roce 1991 do ISGF.²⁰ Po rozdělení Československa se Český Junák přejmenoval na „Junák – svaz skautů a skautek ČR“. Do ISGF byl Junák přijat v roce 1993²¹ a v roce 1996 do WOSM²² a WAGGGS.²³

2.3 Japonský skauting²⁴

2.3.1 Předchůdci

Stejně jako v Evropě, tak i v Japonsku byla samozřejmě věnována pozornost výchově a organizaci mládeže už před příchodem skautingu. Vedle tradičního vzdělávacího systému se v době Edo na vesnicích jednalo například o *wakamonogumi* (若者組, oddíly mládeže), což byly oficiálními organizace, které se zapojovaly do různých oblastní vesnického života. Mezi jejich povinnosti patřilo udržování pořádku, hašení požárů, festivaly a další. Na rozdíl od těchto oddílům

¹⁸ World Association of Girl Guides and Girl Scouts, zal. 1928

¹⁹ World Organization of the Scout Movement, zal. 1920

²⁰ International Scout and Guide Fellowship, původně International Fellowship of Former Scouts and Guides, zal. 1953

²¹ viz „Census,“ *ISGF*, Web, 10.3.2011.

²² viz „Some statistics,“ *WOSM*, Web, 10.3.2011.

²³ viz „Czech Republic,“ *WAGGGS*, Web, 10.3.2011.

²⁴ Základními zdroji dějin japonského skautingu jsou kniha *ボーイスカウト* (Tokio: 中央公論社, 1995), příručka pro vedoucí *資料編* (SAJ) a příručka pro skauty *スカウトハンドブック* (Tokio: SAJ, 2008).

jejich dětské varianty *kodomogumi* (子供組) nebyly tak organizované a měly řadu jmen.²⁵

Další výchovnou metodou v této době bylo *Godžú* (郷中)²⁶ v knížectví Sacuma zaměřené na děti a mládež pocházející ze samurajské třídy. Hnutí se skládalo ze čtyř částí podle cílové skupiny, které na sebe navazovaly a pokrývaly výchovu od šestiletých dětí po starší 25 let. Z každé skupiny byl vybrán jedinec, který se stal jakýmsi vedoucím, který měl zodpovědnost za veškerou činnost. Jedním z absolventů toho systému byl Saigó Takamori (西郷隆盛), který se později proslavil jako vůdce sacumského povstání samurajů v roce 1877 a stal se ztělesněním představ o *bušidó* (武士道).

2.3.2 První propagátoři skautingu

Přestože vývoj Velké Británie a Japonska na počátku 20. století je značně odlišný, lze si všimnout určitých paralel, které vedly k zájmu o výchovu mládeže. Jednalo se především o války, které v té době obě země vedly, tedy Búrskou válku a válku rusko-japonskou. Po skončení válek vyvstaly v obou zemích otázky o připravenosti mládeže pro budoucí službu vlasti. Reakce Baden-Powella byla již popsána výše. Nezávisle na Baden-Powellovi v roce 1907, kdy byl uskutečněn pokusný tábor na ostrově Brownsea, vyšel v tokijských novinách *Tókjó ničiniči šinbun* (東京日日新聞) článek „Šónenheidan securicu keikaku“ („少年兵団設立計画“, „Plán na založení vojenských oddílů mladistvých“) napsaný Macudou Kumadžiróem²⁷ (松田熊次郎). Mezi představami Baden-Powella a Macudy byl ale rozdíl v cílové skupině. Zatímco Baden-Powell vytvořil skauting pro jedenácti až šestnáctileté, Macuda měl zájem o výchovu mládeže starší patnácti let.

Kromě Macudy se v této době výchovou mládeže zabýval také Jamamoto Takinosuke (山本瀧之助), později zvaný „*seinendan no čiči*“ (青年団の父, otec mládežnické asociace), který již v roce 1894 založil *Šónenkai* (少年会, Společnost mládeže) pro absolventy základních škol.²⁸ V roce 1896 vydal pamflet *Inakaseinen* (田舎青年, *Vesnická mládež*), ve kterém se zasazoval o vytvoření *seinenkai* (青年

²⁵ viz *ボーイスカウト*, 106.

²⁶ Jinak také známá jako *Kendži no ša* (健児の社), viz tamtéž, 114.

²⁷ Čtení jména je vlastní odhad, jelikož žádné zdroje nenabízejí oficiální čtení.

²⁸ Povinná školní docházka v té době byla čtyřletá.

会) jakožto pokračovatele *wakamonogumi*. Ze *seinenkai* se později staly *seinendan* (青年団, mládežnické asociace). Na rozdíl od Macudovy vojenské výchovy měl Jamamoto zájem o vzdělávání mládeže. Společně tak vytvořili podmínky pro pozdější přijetí skautingu.

Za prvního propagátora skautingu v Japonsku je považován tehdejší velvyslanec v Belgii Akizuki Sacuo (秋月左都夫),²⁹ který se se skautingem setkal v roce 1908 při svém pobytu v Anglii a japonské vládě poslal doporučení na jeho zavedení, když skauting popsal jako hnutí, které „zachycuje duch rytířství a přejímá také hlavně japonské *bušidó*.“³⁰ Vláda ještě téhož roku pověřila ředitele hirošimské vyšší střední školy Hódžóa Tokitaku (北条時敬), aby provedl výzkum britského skautingu a určil jeho vhodnost pro implementaci do japonského vzdělávacího systému. Hódžó v Anglii navštívil řadu oddílů a při návratu do Japonska v roce 1909 s sebou přivezl základní příručky, kroj a další vybavení. Po návratu začal pořádat přednášky o skautské výchovné metodě a sám zavedl skauting do mimoškolních aktivit na své škole. Skauting překládal jako „*šónen mušašugjódan*“ (少年武者修行団).³¹

V následujících letech vznikaly a zanikaly skautingem inspirované oddíly, ze kterých žádný neměl delšího trvání. V roce 1910 vyšel v japonštině neúplný překlad *Skautingu pro chlapce*, který byl spíše výtahem, který měl představit „podstatu skautingu“.³² Kniha vyšla pod názvem *Šónenheidan* (少年兵団), možná pod vlivem Macudy. Kompletní překlad vyšel až v roce 1925 ještě pod názvem *Šónendan kjóhan* (少年団教範, *Skautská příručka*). Roku 1911 navštívil Velkou Británii generál Nogi Maresuke (乃木希典), který se tam zúčastnil setkání skautů v Londýně, kde byl seznámen s Baden-Powellem. Nogi také přednesl krátké projevy, ve kterých zdůrazňoval sebekontrolu a odvalu a ke kterým se Baden-Powell vrací ve svých pozdějších dílech.

Baden-Powell navštívil při své cestě kolem světa roku 1912 i Japonsko. V této době však ještě neexistovala žádná oficiální japonská organizace, a tak byl Baden-

²⁹ Použité čtení jména pochází z Wikipedie (viz „Akizuki Satsuo“, *Wikipedia*, Web, 30.7.2011.), respektive všech nalezených internetových zdrojů, protože v *スカウトハンドブック* je k příslušným znakům uvedeno čtení „Sató“, které se ale v jiných materiálech nevyskytuje, a ostatní knižní zdroje čtení nenabízejí.

³⁰ *ボーイスカウト*, 87-88.

³¹ 武者修行 (*mušašugjó*) je pojem označující pout' samuraje.

³² *ボーイスカウト*, 89.

Powell přivítán jokožamským oddílem britských chlapců pod vedením obchodníka Clarence Griffina. Tato návštěva se ale stala novým podnětem pro japonský skauting a následujícího roku vznikla řada oddílů, mimo jiné v Tokiu, Šizuoce, Ósace a Fukuoce, pod názvy jako *šónen gijúdan* (少年義勇団, oddíly hrdinské mládeže) a především *šónendan*³³ (少年団) a v různých podobách. Za zmínku stojí kjótská organizace, která byla označována za elitářskou kvůli principu vytváření členské základny, kdy ředitel každé kjótské základní školy doporučil do organizace jednoho až dva žáky, nebo šizuocká organizace *Gakujó*³⁴ (岳陽少年団), jejíž pojetí bylo velice nacionalisticky zaměřené se silným vlivem *bušidó*, všichni její členové například nosili dřevěné meče, a tradiční formy výchovy mládeže *godžú*. V roce 1916 uspořádal Nakano Čúhači (中野忠八) v prefektuře Šiga první skautský tábor. V roce 1920 se japonští skauti účastnili prvního světového jamboree³⁵ v Londýně. V této době také vznikaly další spolky pro mládež, mnohé z nichž měly již silné militaristické pojetí.

Roku 1921 navštívil Velkou Británii budoucí císař Šówa. Po setkání s Baden-Powellem a přehlídce edinburghských skautů se rozhodl podpořit rozvoj skautingu v Japonsku, za což mu bylo Baden-Powellem uděleno nejvyšší skautské vyznamenání Řád stříbrného vlka. Po tomto vyjádření podpory začaly už v roce 1921 vznikat lokální organizace. Ty nejvýznamnější byly v Tokiu a Šizuoce. Tyto a další organizace se nakonec sloučily v jednotnou čistě chlapeckou organizaci, která byla pod názvem *Šónendan Nippon renmei* (少年団日本連盟, Asociace japonských skautů) založena 13. dubnu 1922 na 1. celojaponském skautském sjezdu v Šizuoce. Samostatná dívčí organizace *Nippon džoši hodó* (日本女子補導, Japonské skautky, doslova „japonské „girl guides““) byla ustanovena roku 1923.³⁶

2.3.3 Založení a stav do druhé světové války

Přestože bylo o založení společné organizace jednohlasně rozhodnuto na 1. sjezdu, otázky týkající se praktické činnosti (jako věkové složení, způsoby získávání

³³ Pojem „šónendan“ (少年団), který doslova znamená „organizace pro děti“ se bez dalšího určení (např. スポーツ少年団, 航空少年団) stal synonymem pro skautskou organizaci.

³⁴ Gakujó je označení jižního úpatí hory Fudži.

³⁵ Jamboree je pojem, který se používá pro větší setkání skautů. To mezinárodní se koná každé čtyři roky.

³⁶ viz *ボーイスカウト*, 117.

Porovnání českého a japonského skautingu

peněz, vztah ke školám, znění slibu, forma pozdravu a navržení stejnokrojů) zůstaly nevyřešeny.

Počátky skautské asociace jsou spojeny se jménem prvního prezidenta organizace Gotóem Šinpeiem (後藤新平). Gotó v zájmu šíření hnutí podnikl s dalšími členy vedení v roce 1924 cestu po Japonsku, během které uspořádal řadu přednášek. Skauting také nepovažoval za koníčka nebo dobročinnost, ale za způsob formování sebeovládání, které považoval v životě za zásadní společně s z něj plynoucí služby společnosti. Za tímto účel sepsal *džiči no sankecu* (自治の三訣, Tři tajemství sebeovládání).³⁷

Nová organizace se brzy dostala do povědomí lidí také díky nejruznější pomoci, kterou skautské oddíly poskytovaly po zemětřesení v oblasti Kantó v roce 1923. V následujících letech byly založeny první školy pro vedoucí, složena hymna hnutí „花はかおるよ“ („Květy voní“) a v roce 1925 byla ustanovena podoba slibu, v té době zvaného *sensei* (宣誓), a zákona *okite* (おきて). V roce 1930 bylo v organizaci registrováno 811 oddílů celkem s 77 tisíci členy.³⁸ Existovaly ale také oddíly, které registrovány nebyly. Jednalo se především o oddíly na vesnicích, které založili a vedli samotní skauti bez řádného vedoucího.

V roce 1928 se organizace funkčně rozdělila na tři části podle zaměření: oddíly praktikující jenom podle skautských zásad, námořní skauty a ostatní oddíly. Toto dělení postupně vedlo ke skutečnému štěpení organizace, jelikož námořní skauti se osamostatnili v roce 1938 a stejně tak průběžně oddíly patřící do třetí skupiny.

Nástup militarismu se skautské organizace, která se postupně zaměřila na kategorii dětí školou povinných, z počátku výrazně nedotkl, protože v centru pozornosti armády byly mládežnické organizace (青年団) a nikoli dětské (少年団). Oddíly se tak nemusely povinně věnovat branné výchově, ale mohly pokračovat v provozování venkovních aktivit a občanské nauky. Nicméně navzdory relativní absenci militaristických prvků v době založení organizace po událostech mandžuského incidentu se místní oddíly zapojily do podpůrných činností pro kwantungskou armádu a i v samotném Japonsku bylo rozhodnuto o vyslání skupiny dobrovolníků do Mandžuska.

³⁷ „人のお世話にならぬよう、人のお世話をするように、そしてむくいを求めぬよう。

“ Rčení lze přeložit jako „nevyžadovat pomoc, pomáhat a nevyžadovat odměnu.“

³⁸ viz ゴーイスカウトスカウト, 119.

Především aktivní zapojení oddílů v Mandžusku však svojí efektivitou skautského výcviku v krizových situacích upoutalo pozornost armádních vládních složek, které v roce 1932 rozhodly o povinném založení skautských oddílů při základních a nižších středních školách pod vedením pracovníků škol. Některé z existujících oddílů se integrovaly do nového systému. Mezi těmi, kteří ale tuto formu odmítli, byly oddíly *Gakujó*, které ve stejném roce, i pro názorové rozdíly ohledně zapojení neskautských prvků, se svými 20 000 členy vystoupily ze společné organizace.

Postupně do hnutí začaly také pronikat další prvky militarismu, jak dokazuje tzv. „Otázka tříprstého pozdravu“ (三指礼問題, *sanširei mondai*) z roku 1932, kdy se v ósackých novinách objevil článek, ve kterém autor protestoval proti pozdravu třemi prsty, který označil za židovské spiknutí.³⁹ Otázka pozdravu vedla až k rozkolu, když zastánci pětiprstého salutování organizaci opustili a založili si vlastní.

Oddíly vytvořené při školách byly v roce 1935 zformovány do *Teikoku šónendan kjókai* (帝国少年団協会, Císařská skautská asociace). K této organizaci se také přidaly ty, které se dříve odpojily od *Šónendan Nippon renmei*.

Roku 1935 se organizace přejmenovala na *Dainippon šónendan renmei* (大日本少年団連盟, Asociace skautů Velkého Japonska). V roce 1936 měla organizace 1131 oddílů a 102 797 členů oproti 888 oddílům a 285 406 členům císařské organizace.⁴⁰ Roku 1938 se členové obou organizací účastnili cesty do Německa v rámci podpory vztahů mezi japonskými mládežnickými organizacemi a Hitlerjugend. V lednu 1941 bylo hnutí donuceno sloučit se s dalšími mládežnickými organizacemi a vytvořit *Dainippon seišónendan* (大日本青少年団, Oddíly dětí a mládeže Velkého Japonska), a tak fakticky zaniklo.

2.3.4 Obnovení po druhé světové válce a následná situace

Okupační štáb po zkušenostech s Hitlerjugend a *tokkótai*⁴¹ viděl v mládežnických organizacích ohrožení procesu demokratizace Japonska. Kvůli

³⁹ viz *ボーイスカウト*, 135.

⁴⁰ viz *tamtéž*, 139.

⁴¹ celým názvem „*tokubecu kógekitai*“ (特別攻撃隊), oficiální označení sebevražedných jednotek známých v západních zemích jako „kamikaze“

Porovnání českého a japonského skautingu

tomu byly zakázány organizace na úrovni celonárodní a často i na úrovni prefektur. Prostředkem k demokratizaci těchto organizací bylo zavedení konceptu práce v malých skupinách, ve kterých je členství dobrovolné. Ve všech těchto a dalších ohledech mělo skautské hnutí výhody před ostatními organizacemi a to se projevilo při snahách o obnovení, které tak proběhlo značně jednodušeji.

Skautské hnutí bylo obnoveno v roce 1947 jako *Bóisukauto Nippon renmei* (ボーイスカウト日本連盟, Asociace japonských skautů) prvními oddíly v Tokiu a Jokohamě. Roku 1949 organizace změnila jméno na nadaci – *zaidanhóžin* a v následujícím roce se znovu registrovala u světové organizace. V roce 1952 byly zavedeny programy pro vlčata, starší skauty („senior scouts“) a rovery a hnutí tak přestalo být výhradně pro chlapce ve věku od 10 do 15 let. První japonské jamboree se konalo v roce 1956. V roce 1958 se organizace rozdělila na dvě – nadaci, která dostává na starost vzdělávání, a soukromou organizaci *nin'idantai* (任意団体), která pokračovala v dosavadní činnosti. Světové jamboree se poprvé v Japonsku konalo v roce 1971. V roce 1973 se obě organizace opět sloučily v jednu. Až do roku 1983 se členská základna hnutí zvyšovala. Ale od tohoto roku začala klesat a hnutí tak bylo nuceno přizpůsobit se nové situaci. Mezi tyto změny patřilo zavedení programu pro kategorii předškolních dětí v roce 1986. Roku 1990 proběhla revize skautského kroje. Od roku 1995 je hnutí koedukované, a tak původní anglické jméno organizace „Boy Scouts of Nippon“ bylo nahrazeno neutrálním „Scout Association of Japan“. Japonský název organizace se nezměnil a nadále zůstává ボーイスカウト日本連盟. V roce 1999 se ze starších skautů stávali „venture scouts“.⁴²

⁴² viz 資料編, 9

3. Základní literatura

V následujících kapitolách budou stručně analyzovány jednotlivé knihy, na kterých je postaveno mezinárodní skautské hnutí, a následně základní knihy českého a japonského skautingu.

3.1 *Knihy lesní moudrosti*

Jak již bylo řečeno v kapitole o předchůdcích skautingu, základní myšlenky Setonova hnutí Woodcraft Indians jsou obsaženy především ve dvou knihách, *Knize lesní moudrosti* (1912, v této kapitole dále jenom *Knihy*) a *Svitku březové kůry* (1906, v této kapitole dále jenom *Svitek*).⁴³

Knihy je věnována „Indiánům – učitelům lesní moudrosti“⁴⁴ a táboření. Je zaměřená především na praktickou stránku spočívající jednak ve výrobě předmětů z každodenního indiánského života jako je např. teepee, postele, oblečení atd., a také v získání dovedností s tímto stylem života spojených. Přestože v *Knize* převládají praktické návody, věnuje se v ní Seton také indiánskému životu také z kulturního pohledu v kapitolách věnovaných např. významu orlích per na čelenkách, významu barev a indiánským písním. Část o táboření zahrnuje seznamy vybavení, popisy přípravy a výroby různých táborových potřeb a materiálu, základy metodiky činnosti, řády, navrhovaný denní režim a další.

Zatímco *Knihy* se zabývá různými aspekty indiánského života, *Svitek* představuje metodické dílo pro vzniklé hnutí Woodcraft Indians. V jednotlivých kapitolách Seton představuje základy lesní moudrosti, návrh celoročního programu činnosti, orlí pera a mistrovství a řadu her pro různá prostředí.

Jak Seton píše, „orlí pera a mistrovství lesní moudrosti představují ustálené měřítko“⁴⁵ rozvoje členů hnutí. Orlí pera jsou udělována za splnění „činů“ a „velkých činů“, tj. vynikajících výkonů v daném oboru, mistrovství za všestranné dovednosti v oboru. Podle počtu získaných orlích per a mistrovství se určuje hodnost, od stopaře, přes sagamory a sachemy k velkému orlímu sachemu Ipavovi, na kterého je vyžadováno splnění 200 velkých činů a 10 mistrovství.

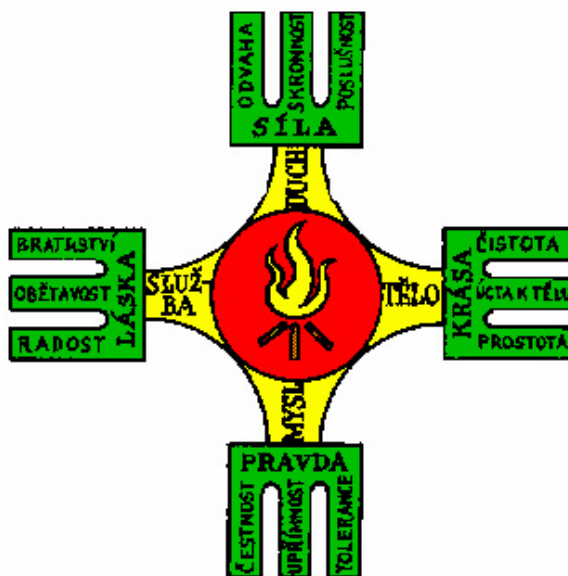
⁴³ Český vyšla obě díla společně jako *Knihy lesní moudrosti* v překladu Miloše Zapletala v prvním vydání v roce 1970, v druhém vydání v roce 1991.

⁴⁴ Ernest Thompson Seton, *Knihy lesní moudrosti* (Praha: Olympia, 1991) 9.

⁴⁵ *Knihy lesní moudrosti*, 224.

Seton uvádí devět hlavních zásad lesní moudrosti. Na prvním místě stojí prohlášení, že hnutí lesní moudrosti má sloužit především rekreaci. Jako druhou zásadu zdůrazňuje táborový život, který popisuje jako „prostý život omezený na skutečné potřeby a zároveň vyvrcholení pobytu v přírodě.“⁴⁶ Mezi další patří např. jistá míra samosprávy mládeže, kouzlo táborového ohně a nutnost ideálního hrdiny.

Myšlenkovým základem lesní moudrosti je tzv. „čtyřnásobný oheň“. Ten Seton popsal ve *Svitku* a stručně se k němu vrátil i v *Knize*:

obr. 1 Čtyřnásobný oheň⁴⁷

Oheň je symbolem Velkého Ducha... na každé ze čtyř stran zapálíme další ohniček. Těmto čtyřem ohničkům se říká Síla, Krása, Pravda a Láska a vycházejí z ústředního ohně skrze Ducha, Tělo, Mysl a Službu. Z každého ohničku vycházejí tři zlaté paprsky. Ty symbolizují 12 zákonů lesní moudrosti....:

Bud' odvážný, mlčenlivý, poslouvej;

bud' čistý, silný a vždy ochraňuj přírodu;

mluv pravdu, bud' pokorný, hraj čistě podle pravidel;

bud' laskavý, ochotně pomáhej, žij radostně.⁴⁸

⁴⁶ *Knihá lesní moudrosti*, 144.

⁴⁷ viz „Indiánství“, *Krhúti*, Web, 13.3.2011.

⁴⁸ *Knihá lesní moudrosti*, 105.

Seton sám shrnul podstatu svého hnutí, když o něm prohlásil, že je to „program výchovy člověka s modrou oblohou v pozadí.“⁴⁹

3.2 Skauting pro chlapce

Jak již bylo řečeno v kapitole 2.1.2, Baden-Powell založil *Skauting pro chlapce* na skutečných besedách u táborového ohně. Šest z devíti kapitol je zaměřených na praxi a zahrnuje výpravy, táborový život, stopování, lesní moudrost (tj. znalost fauny a flory), skautskou zdatnost (tj. tělovýchovu) a záchranu života. Zbývající tři kapitoly jsou teoretické a zabývají se skautskými dovednostmi, rytířstvím a občanskými povinnostmi.

Rytířství společně s křesťanskou etikou již byly stručně popsány ve výše zmíněné kapitole této práce. Základem kapitoly o občanských povinnostech je myšlenka, že se skaut má připravovat, aby se stal „správným občanem své země a celého světa.“⁵⁰ Zde je také zahrnutý požadavek celosvětového skautské bratrství.

Kapitola věnovaná skautským dovednostem zahrnuje čtyři podkapitoly. V první z nich Baden-Powell vytváří ideál skauta, když ho přirovnává k hraničářům, osadníkům, lovcům a badatelům z celého světa, kteří musejí vědět, jak se postarat sami o sebe.⁵¹ Jako konkrétní příklad uvádí protagonistu Kiplingovy knihy *Kim*, který je chudým sirotkem, ale díky svým schopnostem a úsilí se vypracuje ve významného zvěda ve službách britského Zpravodajského oddělení v Indii.⁵² Jako druhý příklad Baden-Powell popisuje své zkušenosti s chlapci při obléhání Mafekingu.

V další podkapitole věnované skautským dovednostem Baden-Powell vyjmenovává a stručně popisuje některé z předpokladů nutných k tomu, aby se člověk mohl stát skautem. Jedná se o život pod širým nebem, především v podobě táboření, které je popsáno jako „nejradostnější stránka skautského života“⁵³, lesní moudrost, rytířství, připravenost k záchraně života, zdatnost a lásku k vlasti. Tato témata jsou podrobněji rozebrána v příslušných kapitolách *Skautingu*.

Třetí podkapitola se zabývá skautským zákonem, slibem, heslem, ale i odznakem, znamením a pozdravem, stupni postupu a krojem. Zákon a slib budou

⁴⁹ *Knihy lesní moudrosti*, 149.

⁵⁰ *Skauting*, 270.

⁵¹ viz tamtéž, 13.

⁵² viz tamtéž, 14-16.

⁵³ tamtéž, 19.

vysvětleny v příslušné kapitole této práce. Skautské heslo zní „Bud' připraven!“ a Baden-Powell ho vysvětluje tak, že skaut je „vždy duší i tělem hotov vykonat svou povinnost.“⁵⁴ Odznak i kroj již byly zmíněny v kapitole o založení skautingu. Stupně postupu jsou jenom vyjmenované, Baden-Powell zde neuvádí konkrétní zkoušky, které je nutné splnit.

Skautský pozdrav je možné vidět na obrázku č. 2.⁵⁵ Tři vztyčené prsty představují tři body skautského slibu, palec přes malíček symbolizuje ochranu slabšího silnějším. Skautské znamení se provádí zvednutím pravé ruky, v lokti ohnuté do pravého úhlu směrem vzhůru, do výše ramen a pozdravem. Druhou variantou pozdravu je tzv. skautské salutování, kdy se ruka s pozdravem přiloží k čelu.⁵⁶

obr. 2 Skautský pozdrav

S pozdravem je spojeno skautské podání ruky. Baden-Powell sice popisuje pozdrav pouze jako podání levice,⁵⁷ ale řada národních hnutí, včetně toho českého a japonského, podání levice rozšířila o vzájemné zaklesnutí malíčků, které jsou při podání ruky odtaženy od ostatních prstů. Tím tři zbývající prsty tvoří v dlani druhého část pozdravu představující body slibu. Důvod podávání levice není zcela jasný. Nejčastěji používané vysvětlení je to, že levá ruka je blíže k srdci a podání levé ruky tak představuje skautské bratrství. Další teorie vidí původ v bojovnících, kteří podáním levé ruky museli odložit štít, a tak říkali „Nijak se nechráním. Věřím ti!“⁵⁸ Existuje ale také názor, že levá ruka se podává čistě z důvodu odlišení bez jakéhokoli dalšího skrytého smyslu.⁵⁹

V poslední podkapitole skautských dovedností Baden-Powell vysvětluje družinovou soustavu, na které postavil výchovu chlapců ve skautském hnutí. Jejím hlavním cílem je „svěřit skutečnou odpovědnost co největšímu počtu chlapců.“⁶⁰ Každá družina má vedoucího a jeho zástupce z řad chlapců, tzv. „rádce“ a

⁵⁴ *Skauting*, 29.

⁵⁵ viz „Skautské pozdravy“, 6. *skautský oddíl Medvědi*, Web, 24.4. 2011.

⁵⁶ V české praxi se skautské znamení označuje jako „malý pozdrav“, s tím rozdílem, že ruka není ve výši ramen, ale podél těla tak, aby ve výši ramene byl pozdrav. Skautské salutování se označuje jako „velký pozdrav“ a provádí se pouze v případě, že zdravící má pokrývku hlavy.

⁵⁷ viz *Skauting*, 31.

⁵⁸ „Skautské pozdravy“, 6. *skautský oddíl Medvědi*, Web, 26.4. 2011.

⁵⁹ viz Kol. autorů, *Skauting* (Liberec: Skauting, 1995) 238.

⁶⁰ Baden-Powell, *Skauting*, 35.

„podrádce“.⁶¹ Každá družina také má svoje jméno. Baden-Powell zavádí praxi pojmenovávat družiny jmény zvířat.⁶² Pro posílení družinové identity Baden-Powell navrhuje, aby si družina zvolila vlastní heslo a pokřik, ten ve formě zvuku vydávaného zvířetem, podle něhož se družina jmenuje.

Původní vydání *Skautingu* také obsahovalo zmínky o Japonsku. Konkrétně se jednalo o pasáže věnující se tělesné kondici, výchově dětí a *bušidó*, které bylo zmíněno v kapitole o rytířství, se kterým ho Baden-Powell porovnává z pohledu současného uplatnění ve společnosti. A zatímco o rytířství tvrdí, že vymizelo, o *bušidó* píše, že se doposud uplatňuje ve výchově mládeže, což dokládá dvěma anekdotami. Obě pochází z rusko-japonské války a jedna je ukázkou hrdinství a druhá laskavosti. Jako popis hrdinství uvádí příběh japonského vojáka, který s bombou vběhl do ruské pevnosti. Laskavost ilustruje příběh jiného vojáka, který viděl, jak ruský voják z obléhaného Port Arthuru hodil za japonské linie dopis rodičům, ke kterému přidal peníze. Japonský voják tento dopis sebral a rodičům ruského vojáka poslal telegram s obsahem dopisu. Obě dvě anekdoty však byly vyjmuty z vydání z roku 1942 a ani po válce se do knihy nevrátily.⁶³

3.3 Základy junáctví

Základy junáctví se od předchozích děl liší tím, že nejsou dílem jednoho autora ale spíše kompilací statí od různých přispěvatelů. Mezi ty patří i výše zmiňované osobnosti, se kterými Svojsík konzultoval vznikající české hnutí. Určité pasáže jsou také překlady *Skautingu*. Ve výsledku jsou tedy *Základy* s více než 700 stranami dílem značně obsáhlým.

Knih je rozdělena do šesti částí, každá s třemi až pěti oddíly. V částech dvě až pět – V přírodě, Umění pozorovati, Táboření, Zdraví a síla junáka – Svojsík, který je autorem většiny textů v těchto pasážích, velice podrobně popisuje praktickou stránku junáka. Základem je *Skauting*, jehož text je ale rozšířen o řadu konkrétních návodů ke zmiňovaným činnostem a navíc doplněn o další užitečné informace. Například oddíl zabývající se vařením na táboře obsahuje řadu receptů. Oproti *Skautingu* je také kladen daleko větší důraz na tělovýchovu, protože, jak

⁶¹ V případě českých vodních skautů „kormidelníka“ a „člunaře“.

⁶² Družiny skautek se tradičně, nikoli však výhradně, pojmenovávají po rostlinách.

⁶³ viz *ボーイスカウト*, 41-42.

Porovnání českého a japonského skautingu

Svojsík píše, „tělesné výchově ve smyslu ideí Tyršových zůstane na všechny časy česká mládež věrna.“⁶⁴

První část zvaná „Vývoj, podstata a význam skautingu. Vzory českých junáků“ slouží jako obhajoba zavedení skautingu v českých zemích. Svojsík v ní společně s dalšími také zastává názor, že Baden-Powellův skauting je, i přes jeho kvality, potřeba upravit domácím poměrům.⁶⁵

V textech statí první části se také projevují vlivy Svojsíkova bratra Aloise, cestovatele, japanofila a autora několika statí v jiných částech *Základů*, v příkladech vzorů skautingu, když jako jeden z nich je uváděno rytířství japonské. Antonín Svojsík přímo píše, že „bušido, tento oživující duch Japonska, nevysychající pramen tisíců hrdinských a šlechetných skutků dávných let i dnešních dnů, tento poklad vysokého mravního stanoviska starého i moderního Japonska, byl dílem rytířstva japonského, samurajů, které v mnohém ohledu budou i našim junákům vzorem.“⁶⁶ V obdobném duchu jsou psány i další zmínky o Japonsku a jeho tradicích, které tak v jinak racionálně psané knize působí značně nekriticky.

Šestá část – Junák ve společnosti. Ctnosti a povinnosti junáka. Základ organizace – obsahuje mimo jiné i seznamy konkrétních podmínek k dosažení jednotlivých skautských stupňů. Kontroverzní statí v této části je „Češi a Rakousko“ od zemského a říšského poslance Karla Kramáře, kde jsou „fantazie o samostatném českém státu“⁶⁷ popisovány jako „hodně škodlivé blouznění dětinského radikalismu.“⁶⁸

Jak píše Plajner, Svojsík „vypustil z anglické předlohy ty složky, které by snad mohly přispěti k posilování rakouského občanského uvědomění nebo k rakouskému vojáctví,“⁶⁹ aby zjistil, že „může nabídnout českým skautům jen málo.“⁷⁰ Aby se program doplnil, byl kladen daleko větší důraz na pobyt v přírodě a s tím spojené činnosti, což vedlo k většímu vlivu Setonova woodcraftu a zahrnutí většího množství zálesáckých prvků v porovnání se skautingem Baden-Powellovým.

⁶⁴ *Základy*, 548.

⁶⁵ viz tamtéž, 8.

⁶⁶ tamtéž, 28.

⁶⁷ tamtéž, 667.

⁶⁸ tamtéž.

⁶⁹ *Úsvit*, 133.

⁷⁰ tamtéž.

3.4 Skautská příručka⁷¹

Skautskou příručku je možné považovat za základní literaturu z pohledu praktického využití v SAJ. V tomto směru předčí všechny dříve uvedené knihy. Na rozdíl od nich je ale velice novou knihou. Poprvé byla vydána v roce 2002, takže nelze mluvit o „základní“ ve významu tradiční.

Příručka je určena k běžné skautské činnosti, čemuž odpovídá její obsah. Kniha je návodem na plnění podmínek potřebných z získání vyšších skautských stupňů. Příslušný bod je vždy stručně teoreticky vysvětlen a v relevantních případech prakticky popsán. Splněním bodu skaut získává *tágetto badži* (ターゲットバッジ, cílený odznak, „povinná odborná zkouška“). K postupu na další skautský stupeň je předepsaný seznam těchto zkoušek, které musí skaut získat.

Kniha je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola je úvod do skautingu, je v ní popsán zákon, slib, znak, družina a další. Také obsahuje podmínky, které musí nově příchozí splnit, aby se mohl stát *šokjú sukauto* (初級スカウト, tenderfoot scout, nováček). Mezi ty patří znalost slibu, zákona, hesla, základů uzlování a další. Druhá kapitola se věnuje výpravám (*haikingu*, ハイキング) od plánování, přes vybavení po realizaci, která také zahrnuje práci s mapou a orientaci v terénu. Kapitola třetí se zabývá woodcraftem, který zde představuje pobyt v přírodě, s tím spojenou bezpečnost, práci s noži a náradím, rozdělování ohně, vaření a uzlování a s ním spojené vázané stavby. Čtvrtá kapitola řeší táboření, opět od plánování a potřebného vybavení a materiálu, přes volbu tábořiště, druhy stanů a návody k jejich stavbám, po druhy ceremonií včetně táborového ohně. Do této kapitoly také patří zdravotní věda a zásady první pomoci. V páté kapitole jsou uvedeny *ginóšó* (技能章, odborné zkoušky), které si skauti volí sami podle zájmu s cílem prohloubit své znalosti a dovednosti. Šestá kapitola nazvaná „Globální skauting“ se věnuje ochraně přírody, společnosti kolem a skautingu ve světě. V sedmé kapitole je popsán postup skauta do vyšší věkové kategorie, venture scouts.

Z výše uvedeného je patrné, že *Příručka* na rozdíl od *Skautingu a Základů* především neobsahuje čistě teoretické, v praxi nevyužitelné informace. Na druhou stranu klade důraz na „jak“, aniž by byla věnována větší pozornost „proč“, zatímco ve *Skautingu* jsou obě složky v podstatě vyrovnané a v *Základech* dokonce převažuje teorie.

⁷¹ スカウトハンドブック

4. Myšlenkové základy

4.1 Poslání a principy, skautská výchovná metoda

Poslání a principy skautského hnutí a jeho výchovná metoda jsou definovány ve stanovách nejen WOSM⁷² ale i národních organizací. Následně bude uvedeno znění poslání a principů ze stanov WOSM ve vlastním překladu a výchovná metoda ze stanov Junáka.⁷³ Na případné rozdíly mezi těmito stanovami a se stanovami SAJ⁷⁴ bude poukázáno.

Posláním skautského hnutí je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností jako jednotlivců, zodpovědných občanů a členů místních, národních a mezinárodních společenství.

Skautské hnutí je založeno na následujících principech:

- povinnost k Bohu, chápaná jako věrnost duchovním zásadám, věrnost k náboženství, které je reprezentuje a přijetí povinností z toho vyplývajících;⁷⁵

- povinnost vůči ostatním, chápaná jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;

- povinnost vůči sobě, chápaná jako odpovědnost za rozvoj sebe sama.

Skautská výchovná metoda vede mladého člověka na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevnování charakteru, vytváření hodnotového systému, rozvoji dovedností a znalostí.

⁷² „Constitution and By-Laws of the World Organization of the Scout Movement,“ *WOSM*, Web, 16.5.2011.

⁷³ viz „Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR,“ *Junák*, Web, 16.5.2011.

⁷⁴ viz „ボーイスカウト日本連盟定款,“ *SAJ*, Web, 20.11.2011.

⁷⁵ stanovy Junáka v tomto době uvádějí, že služba Bohu je chápána jako „povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální.“

Skautskou výchovnou metodu tvoří systém vzájemně provázaných prvků, jimiž jsou:

- *skautský slib a zákon jako vyjádření životního stylu a hodnotového systému*
- *učení se prostřednictvím praktických činností a her*
- *týmová práce v malých skupinách (obvykle družinách) rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé*
- *zájem a spoluúčast každého mladého člověka na jeho osobním rozvoji*
- *symbolický rámec nabízející pro určitou věkovou skupinu výchovnou motivaci a inspiraci*
- *pobyt a činnost v přírodě, její poznávání a ochrana*
- *podpora mladých lidí dospělými a vzájemná spolupráce*
- *služba společnosti*
- *postupné stimulující programy*
- *využívání skautské symboliky a výchovného prostředí*

Skautská výchovná metoda uvedená ve stanovách WOSM se liší hlavně po formální stránce, ale také v oblasti obsahové lze nalézt rozdíly. Konkrétně se jedná o prvky, které uvádí Junák ale WOSM nikoli. Mezi tyto prvky patří „symbolický rámec...“ a „využití skautské symboliky...“. Především využití symbolického rámce se v Junáku v posledních letech dostalo do popředí s vytvářením Nového programu.⁷⁶

Stanovy SAJ nejsou v definici poslání tak specifické. Konkrétně si jako cíl vytyčují prostřednictvím šíření skautingu vychovávat vynikající mládež, šířit ducha mezinárodního přátelství a přispět k zdravé výchově mládeže. Výchovnou metodu stanovy vůbec nezmiňují, pouze uvádějí prostředky k dosažení vytyčených cílů. Většina těchto prostředků je propagačního nebo vzdělávacího rázu.

⁷⁶ viz kapitolu 7.2.

4.2 Skautský zákon

Ve stati „Kouzlo a výchovná hodnota skautování“ Čáda o skautském zákonu píše, že „tento kodex ctností skautových“⁷⁷ stručně a výstižně shrnuje v několika bodech celou mravní podstatu hnutí a zároveň „hoví nejen potřebám, ale i tužbám srdce hochova.“⁷⁸

4.2.1 Zákon Baden-Powellův

Baden-Powell, jak sám píše, založil skautský zákon na řádu⁷⁹ a zákoně⁸⁰ rytířských, které zdůrazňovaly čest, věrnost, nápomocnost, zdvořilost atd. Níže uvedený zákon je v původní verzi z roku 1908 s pozdějšími revizemi⁸¹ vyznačenými v závorkách společně s Baden-Powellovým výkladem ze *Skautingu pro chlapce* z roku 1946.

1. Na skautskou čest je možné se spolehnout.

Když skaut řekne: „Na mou čest je to tak,“ znamená to, že to tak opravdu je – jako kdyby učinil ten nezávaznější slib. Stejně tak řekne-li starší skaut druhému: „Věřím ti na tvou čest, že to vykonáš,“ skaut je povinen vykonat pokyn nejlépe, jak dovede, a nedopustit, aby ho od toho cokoliv odvrátilo. Zneváží-li skaut svou čest nějakou lží, anebo nesplní-li nějakou povinnost, může mu být přikázáno vrátit skautský odznak a už nikdy jej nebude smět nosit. Anebo může být vyloučen ze skautského středu.

2. Skaut je loajální vůči králi/královně, své zemi, svým vůdcům (původní spojení „his officers“ bylo v roce 1938 nahrazeno „his Scouters“), svým rodičům (přidáno 1912), svým zaměstnavatelům a ostatním představeným (dodáno 1917).⁸²

Musí stát po jejich boku v dobrém i zlém proti každému, kdo je jejich nepřítelem anebo kdo je pomlouvá.

⁷⁷ *Základy*, 59.

⁷⁸ *Základy*, 59.

⁷⁹ Robert Baden-Powell, *Skauting pro chlapce* (Praha: TDC, 2009) 21.

⁸⁰ *Skauting*, 225.

⁸¹ „Scout Law and Promise“, *Scout History Association*, Web, 30.12.2010.

⁸² „Ostatním představeným“ je mylný překlad v českém vydání *Skautingu*, v originál zní „those under him“, jedná se tedy nikoliv o představené, nýbrž o podřízené. Tento dodatek byl přidán na základě kritiky od socialistů a odborů (viz „Scout Law and Promise“).

3. *Skaut je užitečný a pomáhá jiným.*

Tato povinnost má pro skauta být na prvním místě i za cenu, že by se kvůli ní musel vzdát svého požitku, pohodlí anebo bezpečnosti. V případě, že se nemůže rozhodnout, co zvolit, musí si sám položit otázku: „Co je moje povinnost?“ nebo „Co je nejlepší pro druhé?“ – a to učinit. Neustále musí být připraven zachránit lidský život anebo pomoci zraněným. A ze všech sil by se měl snažit vykonat aspoň jeden dobrý skutek denně.

4. *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle⁸³ a bratrem každého skauta – bez ohledu na jeho národnost, třídní původ anebo víru (národnost a víra přidány v roce 1938).*

Takže při setkání s jiným skautem, i kdyby ho neznal, s ním musí mluvit a podle svých možností mu pomáhat – ať už v plnění povinnosti, kterou právě vykonává, anebo poskytnutím jídla či čehokoli, co bude potřebovat. Skaut se nikdy nesmí chovat sobecky⁸⁴. Sobec se vyvyšuje nad druhé, protože jsou chudší, anebo nesnáší bohaté – je-li sám chudobný. Skaut bere druhé takové, jací jsou, a hledá v nich to nejlepší. Kimovi říkali „Malý přítel celého světa“ a takovou přezdívku by se měl snažit získat každý skaut.

5. *Skaut je zdvořilý.*

Ke všem, ale zejména k ženám a dětem, starým lidem a invalidům, tělesně postiženým apod. se chová slušně. Za svou pomoc a slušnost nesmí přijímat odměnu.

6. *Skaut je přítelem zvířat.*

Neměl by zvířata zabíjet zbytečně, ale měl by je co možná uchránit bolesti, protože to jsou Boží tvorové. Zabít zvíře je přípustné pro potravu anebo v sebeobraně.

7. *Skaut uposlechne bez námitek nařízení rodičů (přidáno 1912), družinového rádce či skautského vůdce.*

I v případě, že dostane rozkaz, který se mu nelíbí, musí se zachovat jako vojáci a námořníci anebo fotbalisti, kteří poslouchají kapitána

⁸³ „přítelem všech lidí dobré vůle“ je opět nepřesný překlad, pravděpodobně založený na zákoně českém, jelikož v originále je „a friend to all“.

⁸⁴ V originále „snob“.

svého mužstva, a vykonat jej, neboť je to jeho povinnost; a po jeho vykonání může přijít a vznést proti němu námitky. Avšak musí jej vykonat okamžitě. To je věc kázně.

8. *Skaut se usmívá a při všech obtížích si hvízdá.*

Dostane-li rozkaz, musí jej vykonat s radostí a rychle, nikoli pomalu a jako pes po výprasku. Skaut si nikdy nestěžuje na těžkosti, ani nenaríká, ani nereptá, když je někam poslán, ale píská si a usmívá se. Když zmeškáte vlak nebo vám někdo stoupne na kuří oko – ne že by skaut měl mít kuří oka – anebo za jiných nepříznivých okolností, měli byste se přinutit k úsměvu, zapískat si a budete v pořádku.

9. *Skaut je hospodárný.*

Čili každý halíř pokud možno ušetří a uloží ve spořitelně, aby měl úspory, které mu pomůžou, bude-li bez práce, aby se nestal břemenem pro ostatní; anebo aby měl peníze, budou-li potřebovat druzí.

10. *Skaut je čistý v myšlenkách, slovech a skutcích (celý tento bod byl přidán v roce 1911).*

Skaut se dívá svrchu na hloupé lidi, kteří sprostě nadávají, nepodlehne pokušení, ani o něm nemluví, ani na ně nemyslí a neudělá nic nesprávného. Skaut je čistý, má čistou mysl a je mužný.⁸⁵

V kapitole o zdravých návycích v části o kouření Baden-Powell zmiňuje ještě jeden zvláštní nepsaný bod zákon, „Skaut není pitomec!“⁸⁶ Tento bod dále rozvádí v knize *Co skauti ještě mohou podnikat: další povídání u táborového ohně*⁸⁷ z roku 1926, kde píše, že „skaut není hlupák, vše si pořádně promyslí, uváží z obou stran a má odvalu stát za tím, co je podle jeho přesvědčení správné,“⁸⁸ protože jako správný zálesák myslí hlavou a vše správně vykoná.

4.2.2 Zákon český

Jelikož bylo v českých zemích několik propagátorů a organizátorů skautingu fungujících, alespoň v prvním roce rozvoje hnutí, nezávisle na sobě, je pochopitelné,

⁸⁵ *Skauting*, 9-10.

⁸⁶ *tamtéž*, 209.

⁸⁷ Části této knihy jsou součástí 2. edice *Skautingu* vydaného TDC Junáka.

⁸⁸ *Skauting*, 278.

že někteří přišli s vlastními interpretacemi skautského zákona. V následujících podkapitolách bude uvedena zjednodušená verze od Čády ze *Základů*, výklad Svojsíkův⁸⁹ a raného Seiferta s Maixnerem⁹⁰ v případech, kdy se jejich interpretace liší navzájem a/nebo od originálu Baden-Powellova. V poslední podkapitole bude představena podoba současná.

4.2.2.1 Forma po založení

Čáda v *Základech* uvádí v bodech následující „skautovské jaksi desatero přikázání“:⁹¹

1. Skautovi slovo jest svaté.

Oba výklady jsou téměř totožné s Baden-Powellovým, pouze Svojsík jej uvádí prohlášením, že „prvním průvodce junáka je pravda a z toho pak vyplývá důvěra, které se každý skaut těší.“⁹²

2. Skaut jest v pravém smyslu loyální.

V tomto bodě se liší *Kapesní knížka*, kde autoři píší, že „junák jest oddán všem, o kterých jest přesvědčen, že s ním dobře smýšlejí a kteří svým jednáním budí v něm lásku a úctu (bývají to rodiče, učitelé, vůdci). Je jim oddán celou svou duší a jest hotov za ně žíti i zemříti.“⁹³

3. Skaut zná povinnost svou, býti užitečným a pomáhati bližnímu.

Svojsík výklad doplňuje o příklady dobrých skutků, povinnosti skautů odevzdat případné dary do společné pokladny k prospěchu všem a zakončuje jej tvrzením, že „junáci budou záhy důležitým výkonným i dozorčím orgánem ve službách humanity.“⁹⁴

4. Skaut jest přítelem každého člověka dobré vůle a bratrem každého skauta.

Zde se oba výklady shodují s výkladem původním.

5. Skaut jest ochotný a úslužný.

Svojsík přidává zdvořilost vůči učitelům, spisovatelům a zasloužilým mužům.

⁸⁹ *Základy*, 674-677.

⁹⁰ *Kapesní knížka českých junáků*, 8-10.

⁹¹ *Základy*, 59.

⁹² *tamtéž*, 674.

⁹³ *Kapesní knížka*, 8.

⁹⁴ *Základy*, 675.

6. *Skaut jest přítelem zvířat.*

Svojsík vynechává zmínku o tvorech božích a možnost zabití zvířete v sebeobraně. Seifert s Maixnerem poetizují zákazem zabít zvíře „i kdyby to jen moucha byla – neboť i ona jest tvorem božím.“⁹⁵

7. *Skaut je poslušný.*

Svojsík vyžaduje navíc poslouchání rozkazů každého představeného bez výhrady, Seifert a Maixner doplňují výčet o učitele.

8. *Skaut jest vlídný a usměvavý.*

V tomto bodě jsou oba výklady doplněny o zvyk anglických skautů lít nadávajícím nebo sprostě mluvícím skautům džbán vody do rukávu.

9. *Skaut jest hospodárný a šetrný.*

Oba výklady jsou totožné s originálem.

10. *Skaut jest čistý v myšlení, ve slovích, ve skutcích.*

Výklady opět stejné jako ve *Skautingu*.

4.2.2.2 *Dnešní podoba zákona*⁹⁶

Současná forma zákona vznikla po obnovení po druhé světové válce⁹⁷ se dvěma změnami. První je nahrazení původního „junáka“ „skautem“ a druhá je změnou v devadesátých letech, kdy v devátém bodě původní „spořivý“ nahradilo „hospodárný“. Zákon skautek je totožný, pouze v přechýlené formě a už od 2. světové války se „skautkou“.

1. *Skaut je pravdomluvný.*

2. *Skaut je věrný a oddaný.*

3. *Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.*

4. *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.*

5. *Skaut je zdvořilý.*

6. *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.*

7. *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*

8. *Skaut je veselý myslí.*

9. *Skaut je hospodárný.*

⁹⁵ *Kapesní knížka*, 9.

⁹⁶ *Skautskou stezkou*, 22.

⁹⁷ viz *Kalendář Junáka 1948* (Praha: Junácká edice, 1948) 75.

10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

4.2.3 Zákon japonský

Skautský zákon se nazývá *okite* (おきて, jedná se o japonské čtení znaku 掟 (zákon) psané hiraganou). Důvodů, proč se tento pojem zapisuje abecedou a nikoli znaky, je několik. Prvním je snaha, aby zápis odpovídal zápisu názvu slibu, který je taktéž psán hiraganou. Jako druhý důvod se uvádí, že forma „掟“ má konotaci rozkazu, kterému se je nutné bezpodmínečně podřídit. Naproti tomu forma „おきて“ popisuje autonomní, spontánní činnost. Jinak řečeno místo zákazů využívá kladné oznamovací věty, např. „skaut je pravdomluvný“ místo „skaut nesmí lhát“.

Dalším argumentem pro použití zápisu abecedou je možnost přenesení významu z foneticky odpovídajících frází nebo jejich částí. V tomto případě „oki“ pochází ze spojení „*kokoro no okidokoro*“ (心のおきどころ, místo pro srdce/duši) a „te“ z „*jukute*“ (行く手, cesta, pouť).⁹⁸

4.2.3.1 Původní zákon

První forma skautského zákona používaného japonskými skauty byla založena na zákoně Baden-Powellově. Zákon v tomto znění byl používán do konce druhé světové války, kdy okupační velení během rozhodování o obnově skautského hnutí dospělo k názoru, že skauting v předchozí podobě, tzn. baden-powellovský, by mohl vést k militarismu,⁹⁹ a tak byl zákon přepracován podle vzoru Boy Scouts of America do následující podoby:

1. Skaut je důvěryhodný.

Skutečnou podmínkou skauta je získat si důvěru druhých, nelhat, nepodvádět a přesně vykonávat s důvěrou zadané úkoly. Základem je zachování cti.

2. Skaut je oddaný

Skaut vždy upřímně plní povinnost vůči jiným, tedy je věrný své zemi, oddaný rodině a společnosti a uctívá rodičům.

⁹⁸ viz 指導者のための宗教ハンドブック (Tokio: SAJ, 1988) 75.

⁹⁹ viz Nakamura Satoru (中村知), „私見:ちかいの組立(2),“ ちーやん夜話集 (manuskript, 2001) 35.

3. *Skaut je prospěšný*

Skaut je vždy připravený pomáhat jiným. Překoná neočekávané pohromy, zachrání život, stará se o oběti, dělá vždy domácí práce. Navíc slouží společnosti vykonáním alespoň jednoho dobrého skutku denně, aniž by požadoval odměnu.

4. *Skaut je přátelský*

Skaut považuje všechny lidi za své přátele, všechny skauty za své bratry a tak vytváří lepší a šťastnější společnost.

5. *Skaut je zdvořilý*

Skaut projevuje úctu starším a představeným a nikým nepohrdá. Na nikoho nepůsobí nepříjemně a ke všem je zdvořilý.

6. *Skaut je laskavý*

Skaut je laskavý ke všem lidem, především ženám, starým, nemocným a potřebným. Navíc samozřejmě laskavě nakládá s florou a faunou i běžnými předměty.

7. *Skaut je poslušný*

Skaut poddajně poslouchá svoje rodiče, učitele, vedoucí kmene a družiny a ostatní představené. Navíc samozřejmě dodržuje zákony a oficiální rozhodnutí.

8. *Skaut je veselý*

Skaut je vždy veselý a nezapomíná se usmívat. Udělené rozkazy s vykoná s radostí, v práci pokračuje i přes různé problémy, nikdy si nestěžuje, mluví a jedná jasně.

9. *Skaut je hospodárny*

Skaut si nepotrpí na luxus, neplýtvá věcmi ani časem. Vždy se spořivým přístupem připravuje na budoucnost, aby byl užitečný nejen sobě ale i jiným.

10. *Skaut je statečný*

Skaut se nebojí nebezpečí a problémům čelí s úsměvem. Netrápí ho posměch a urážky od druhých k tomu, co věří, že je správné, lichocení ani výhrůžky jím nehnou. Zpětně ničeho nelituje.

11. *Skaut je čistý*

Skaut je vždy čistý tělesně, duševně a v chování. Přijímá dobré zvyky, používá vybraný jazyk a při správné zábavě potká skvělé kamarády.

12. Skaut je uctivý

*Skaut prohlubuje svoji víru a tak se věnuje této službě. Navíc je skromný a nezlehčuje víru, názory a zvyky jiných.*¹⁰⁰

Toto znění zákona se používalo do roku 1988,¹⁰¹ kdy bylo nahrazeno novým osmibodovým zákonem, který se používá do současnosti.

4.2.3.2 Dnešní zákon

Současná osmibodová podoba zákona¹⁰² sice vychází z poválečné dvanáctibodové verze, ale nelze říci, že se jedná pouze o její zestručnění či shrnutí. Obě verze budou porovnány na konci této podkapitoly. Překlad znění základních bodů zákona vychází z oficiální verze v angličtině,¹⁰³ komentáře jsou vlastním překladem primárního zdroje. V následné analýze bude také věnována pozornost rozdílům mezi anglickou a japonskou verzí zákona.

1. Skaut je věrný

Skaut je důvěryhodný. Je skromný, plní vlastní povinnosti a usiluje o zachování cti.

2. Skaut je přátelský

Skaut jako bratr přátelsky pomáhá ostatním. Je přítelem všech lidí, respektuje postoje a názory druhých a je ohleduplný.

3. Skaut je zdvořilý

Skaut žije podle zákonů a ctí představené a starší. Dává si pozor na mluvu i oblečení, jedná správně.

4. Skaut je laskavý

Skaut všem pomáhá. Je ohleduplný k dětem, starým a handicapovaným, je vlídný k rostlinám i zvířatům.

¹⁰⁰ viz „スカウトの 1 2 の「おきて」,“ ボーイスカウト佐賀県連盟, Web, 13.5.2011. Pro znění zákona v originále viz přílohu 1. Překlad jednotlivých bodů jako takových vychází z amerických ekvivalentů (viz „Parent,“ *Boy Scouts of America*, Web, 13.5.2011.), doplňující komentáře, které jsou součástí rozšířeného znění zákona, jsou ve vlastním překladu z primárního zdroje.

¹⁰¹ viz „ボーイスカウトを知りたい子のために,“ *Geocities.co.jp*, Web, 18.11.2011.

¹⁰² viz おきて指導の手引き, 4. (taktéž viz přílohu 2)

¹⁰³ viz „Basic Information of SAJ,“ *SAJ*, Web, 14.5.2011.

5. *Skaut je veselý*

Skaut je veselý, radostný a vždy se usmívá. Nestěžuje si a rázně a dobrovolně koná.

6. *Skaut je hospodárny*

Skaut si váží věcí i času. Zbaví se zbytečností, nepotrpí si na luxus a využívá dostupné prostředky.

7. *Skaut je odvážný*

Skaut je odvážný a jedná správně. I přes problémy se nevzdává a tvoří si nové cesty.

8. *Skaut je vděčný*

Skaut prohlubuje svou víru a je vděčný za dary přírody a společnosti. Je slušný, má rád přírodu a slouží společnosti.

Z porovnání stručných formulací obou zákonů založených na překladech z anglických verzí, by se mohlo zdát, že nový zákon odpovídá, po menších lexikálních úpravách typu nahrazení „statečný“ (brave) „odvážným“ (courageous), příslušným bodům v zákoně předchozím a zbývající čtyři body jsou vynechány. Z podrobnější analýzy je však patrné, že pouze čtyři body (laskavý, veselý, spořivý a odvážný) jsou skutečnými ekvivalenty a všech osm zbývajících původních bodů je v různé míře implementováno do čtyř bodů nových.

Nový bod zákona (dále jen n.b.z.) „skaut je věrný“ (faithful) se zdá být náhradou primárně za „skaut je oddaný“, ale faktem je, že jeho obsah, i když obsahuje také prvky „oddanosti“, je téměř totožný s původním bodem zákona (dále jen p.b.z.) „skaut je důvěryhodný“. Tato skutečnost je patrná z originálního znění obou verzí, kde je v obou případech použit termín *seidžicu* (誠実) s významy upřímnost, věrnost, pravdivost. Tím pádem, i když *seidžicu* lze použít jak pro „důvěryhodný“ tak pro „věrný“, oficiální anglický překlad „faithful“ zcela neodpovídá vysvětlujícímu komentáři n.b.z., který zdůrazňuje důvěru, upřímnost a čestnost. Prvky p.b.z. „oddaný“ se projevují důrazem na plnění povinností vůči ostatním a tak je implikován původní komentář.

„Skaut je přátelský“ v sobě nově zahrnuje kromě ekvivalentního bodu také prvky p.b.z. „uctivý“, konkrétně např. respekt k názorům a postojům jiných.

Formálním rozdílem je nahrazení původního termínu *júgi* (友誼) termínem *júdžó* (友情).

N.b.z. „skaut je zdvořilý“ obsahuje samozřejmě původní „zdvořilý“, ale také složky bodů „poslušný“ a „čistý“. V případě „poslušný“ se explicitně jedná o dodržování zákonů, jiné odkazy k tomu bodu nejsou přítomny zde a ani v jiném bodě. Z p.b.z. „čistý“ je v tomto bodě zahrnuta správná mluva.

Formální změna bodu „skaut je statečný“ na „odvážný“ je patrná pouze v anglickém překladu, protože v originále je v obou případech použit termín *júkan* (勇敢).

Z bodu „skaut je uctivý“ se v bodu „skaut je vděčný“ zachoval prvek prohlubování vlastní víry.

Jak je z výše uvedeného patrné, ze všech původní bodů zákona doznaly největších změn body „skaut je oddaný“ a „skaut je čistý“. Nový zákon již explicitně nezmiňuje věrnost zemi, společnosti a rodině a oddanost se v něm projevuje pouze plněním povinností vůči ostatním. Základní myšlenka bodu „skaut je čistý“, tedy čistota tělesná, duševní a v chování, je také v případě čistoty duševní a v chování spíše implicitně obsažena v různých bodech a v případě čistoty tělesné dokonce úplně chybí.

4.2.4 Shrnutí

Ve vzájemném srovnání zákonů budou brána v potaz pouze současná znění. Srovnání starších verzí bude možné odvodit z následující analýzy s přihlédnutím k výše uvedeným vývojem.

Při srovnání českého zákona s Baden-Powellovým je patrné, že jeho autoři úzce vycházeli z anglického originálu. Přesto nelze říct, že se jedná o pouhou kopii. Už první bod zákona se liší. Místo původní cti mluví o pravdomlupnosti. Z eticky laického pohledu se zdá být pravdomlupnost podkategorií ctnosti, a tudíž že originální znění je obsáhlejší. Podobný vztah meronymie je také u čtvrtých bodů zákona, kdy původní „přítel všech“ nahradilo „přítel všech lidí dobré vůle“. I v tomto případě je tedy český zákon více vymezující. Naopak v šestém bodě český zákon nahrazuje „přítele zvířat“ „ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských“. Nejen že tedy doplňuje faunu o zbytek přírody, ale navíc zmiňuje potřebu ochranu artefaktů. I v následujícím bodě je český zákon komplexnější, jelikož kromě rodičů

Porovnání českého a japonského skautingu

a vedoucích požaduje také být poslušný představených všeobecně. Rozdíl v osmém bodě spočívá v tom, že originál vyžaduje veselost navenek s úsměvem a hvízdáním si, zatímco česká verze mluví o veselé mysli, tedy o vnitřní veselosti. Samy o sobě obě verze nabízejí různé interpretace, ale v souvislosti s dalšími body dochází ke stejnému výsledku.

Souhrnně je možné říci, že v některých bodech je jedna verze obecnější a druhá konkrétnější, v jiných bodech naopak, ale žádná z verzí neobsahuje nic, co by v té druhé nemělo alespoň částečný ekvivalent.

Pro potřeby srovnání se zákonem japonských skautů bude použit pouze zákon český, který bude s přihlédnutím k výše uvedeným rozdílům brán jako ekvivalent originálního zákona.

Na první pohled by se mohlo zdát, že mezi oběma zákony je řada bodů, které si navzájem odpovídají. Rovnost ale v mnoha případech končí, když se do srovnání přidají výklady bodů japonského zákona, které jsou jeho nedílnou součástí. Poté je možné o rovnosti mluvit pouze v případě bodů „skaut je zdvořilý“, „skaut je hospodárný“, „skaut je veselý“ a „skaut je pravdomluvný“, i když v posledním případě japonský zákon mluví spíše o důvěryhodnosti.

Do druhé skupiny patří body zákona, které nemají přesný protějšek, ale částečně se překrývají. Českému „prospěšný“ tak odpovídají japonské „laskavý“, „vděčný“ a „přátelský“, které samo o sobě koresponduje s českým „přátelský“. Obdobně význam českého „ochránce přírody“ v sobě zahrnují „laskavý“ a „vděčný“.

Zbývající tři body českého zákona, „věrný a oddaný“, „poslušný“ a „čistý...“, žádný ani částečný ekvivalent v japonském zákoně nemají. V případě bodu „čistý...“, který je ve své podstatě jinak formulovaným shrnutím předchozích bodů, se nejedná o absenci nijak markantní. Bod „věrný a oddaný“ by na první pohled mohl spadat pod „skaut je věrný“, ale jak již bylo řečeno výše, i když je možné původní *seidžicu* (誠実) přeložit také jako „věrný“, tak jak tomu je v anglické verzi japonského zákona, doplňující komentář a další zdroje¹⁰⁴ podporují interpretaci „důvěryhodný“. O důvodech, proč byly po změně vypuštěny „věrný“ a „poslušný“, je možné pouze spekulovat, protože žádné dostupné zdroje změny nekomentují.

Naopak v japonském zákoně jsou body, které se v českém nenachází. Primárně se jedná o „skaut je odvážný“, ale také „skaut je vděčný“ obsahuje prvky,

¹⁰⁴ viz 指導者のための宗教ハンドブック, 59.

kteře jsou jedinečné, konkrétně prohlubování vlastní víry. Absence tohoto prvku v českém zákoně je vzhledem ke Svojsíkovu postoji k zapojení víry a v té době s tím spojeného náboženství do hnutí pochopitelná, ale je překvapivé, že Baden-Powell, který naopak považoval vliv křesťanství za důležitý, žádný takový požadavek do zákona nevložil.

4.3 Skautský slib

4.3.1 Slib Baden-Powellův

Skautský slib prošel od svého vytvoření jednou formální úpravou, která text zkrátila a zjednodušila, ale po obsahové stránce zůstal zachován. Původní znění z roku 1908 ve vlastním překladu:

Slibuji na svou čest, že:

- 1. budu plnit svou povinnost vůči Bohu a králi/královně.*
- 2. ze všech sil budu pomáhat ostatním ať mě to stojí cokoli.*
- 3. budu znát skautský zákon a budu se jím řídit.*¹⁰⁵

V roce 1911 byl slib upraven a od té doby je používán v podobě následující:

Slibuji na svou čest, že se vynasnažím ze všech sil:

- 1. plnit povinnosti vůči Bohu a královně.*
- 2. pomáhat ostatním lidem v každé době.*
- 3. dodržovat skautský zákon.*¹⁰⁶

Tento slib se stal standardem mezinárodního skautingu. Formulace 1. bodu slibu je závislá na dané zemi, ale všeobecně lze říci, že ve většině případů má formu plnění povinnosti vůči lokálnímu náboženství a vlasti.

4.3.2 Slib český

Obdobně jako v případě zákona z počátku existovalo několik verzí slibu, opět především Svojsíkova a Seifertova. Obě mají společné, že na rozdíl od slibu

¹⁰⁵ viz „Scout Law and Promise,“ *Scout History Association*, Web, 9.3.2011.

¹⁰⁶ *Skauting*, 9.

anglického neobsahují věrnost Bohu ani vlasti. Plajner také uvádí, že v předválečné a válečné době neměl slib takovou váhu,¹⁰⁷ což může vysvětlovat rozdílné formulace. Svojsík dokonce v *Základech* slib zmiňuje pouze jako zakončení procesu, kterým se nově příchozí stane nováčkem, neboli „junáčkem“. Ten „slibuje na svou čest, že se všemožně přičiní, aby řádně plnil veškeré povinnosti junáků i své vlastní, a že bude při každé příležitosti svým bližním ku prospěchu.“¹⁰⁸ Zajímavým faktem je, že Svojsík ve slibu explicitně nemluví o dodržování skautského zákona, ale pouze o plnění povinností skauta.

Seifert se ve svém znění slibu více drží anglické předlohy, když skaut „slibuje na svou čest, že bude věrný ideálům vlastní své duše, bude pomáhat jiným a řídit se zákony skautskými.“¹⁰⁹ Věrnost Bohu tedy nahrazuje věrností vlastním ideálům.

Za předchůdce slibu používaného do 90. let je možné považovat formulaci uvedenou na přihláškách z roku 1915, podle kterých skaut

slibuje na svou čest, že se všemožně přičiní:

1. *Milovati vlast svou a sloužiti jí věrně v každé době.*
2. *Řádně plniti všechny povinnosti své vlastní a zachovávatí zákony junáků.*
3. *Ze všech sil a v každé době prospívati bližním.*¹¹⁰

I přes existenci „oficiální“ verze slibu zůstaly v praxi i další formy. Např. na Svojsíkově táboře roku 1916 skládali nováčci slib, že

1. *budou milovat vlast,*
2. *budou konat své povinnosti studentské,*
3. *v každém případě budou hleděti přispěti bližnímu.*¹¹¹

¹⁰⁷ viz *Úsvit*, 129.

¹⁰⁸ *Základy*, 682.

¹⁰⁹ *Kapesní knížka českých junáků*, 13.

¹¹⁰ *Úsvit*, 129.

¹¹¹ *tamtéž.*

Jak již bylo řečeno, podoba slibu po 2. světové válce vychází z té z roku 1915.

Skaut

slibuje na svou čest, jak dovede nejlépe,

- 1. milovati vlast svou Republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době,*
- 2. plniti povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,*
- 3. duši i tělem být hotov pomáhati bližnímu.¹¹²*

Po obnovení činnosti v roce 1968 doznalo znění slibu jediné změny, a to nahrazení Republiky Československé Československou socialistickou republikou.¹¹³

V současné době je pro skauty a v přechýlené podobě pro skautky používán tento slib, který vešel v platnost s přijetím Junáka do mezinárodních organizací:¹¹⁴

Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

- 1. sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době.*
- 2. plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské.*
- 3. duši i tělem být připraven pomáhat vlasti a bližním.*

Věřící skauti a skautky mohou přidat prosbu „K tomu mi pomáhej Bůh.“

První bod je náhražkou za plnění povinností vůči Bohu, kterou mezinárodní organizace vyžaduje jako podmínku členství.¹¹⁵ Na rozdíl od mezinárodně vyžadovaného slibu však česká verze obsahuje část o plnění vlastních povinností a tím explicitně vyjadřuje povinnost vůči sobě.

4.3.3 Slib japonský

Označení slibu jako *sensei* (宣誓) bylo používáno až do druhé světové války, po jejímž konci byl název změněn na *čikai* (ちかい, psáno hiraganou).¹¹⁶ Forma *čikai* je navíc moderní zápis, původně byla zapisována jako *čikahi*. Ono „hi“ mělo

¹¹² *Kalendář Junáka 1948*, 75.

¹¹³ *Stezka skautek* (Junák, 1968).

¹¹⁴ *Skautskou stezkou*, 23.

¹¹⁵ viz „Promise and Law“, *WOSM*, Web, 9.3.2011.

¹¹⁶ viz „ボーイスカウト山口県連盟用語集・ちかい“, *Scout-Yamaguchi.net*, Web, 18.11.2011.

význam starojaponského slova *tamaših* (霊, duch, duše),¹¹⁷ které zastupovalo „tajemnou vesmírnou energii“ (*šimpi na učú enerugi*, 神秘的な宇宙エネルギー), jejíž další interpretace se odvíjí od daného náboženství, v původním buddhismu je to Brahmá, v křesťanství Duch svatý. **Čikahi** je tak rozhodnutí člověka (skauta) přibližovat se (*čikazuku*) tomuto **hi**.¹¹⁸

Stejně jako v případě zákona, také slib byl až do druhé světové války překladem slibu Baden-Powellova¹¹⁹ a při poválečné obnově hnutí byl založen na slibu BSA a v této podobě vydržel do současnosti. Uvedený překlad je založený na anglickém znění slibu,¹²⁰ japonskou verzi lze najít např. v příručce *スカウトハンドブック*.¹²¹

*Slibuji na svou čest, jak dovedu
nejlépe:*

1. *plnit povinnost k Bohu
(Buddhovi) a vlasti a dodržovat
skautský zákon.*
2. *vždy pomáhat jiným.*
3. *udržovat se fyzicky silný,
duševně uvědomělý a morálně nezkažený.*

- 私は、名誉にかけて、次の3条の
実行をちかいます。
1. 神(仏)と国とに誠に尽くしおきてを守ります。
 2. いつも、他の人々をたすけます。
 3. からだを強くし、心をすこやかに、徳を養います。

4.3.4 Shrnutí

Pro potřeby porovnání obsahů jednotlivých slibů budou brány v potaz nejaktuálnější verze.

Jak je z uvedených slibů patrné, rozdíly existují, ale v porovnání se zákonem jsou minimální. V otázkách služby vlasti, pomoci ostatním a dodržování skautského zákona odpovídají sliby Junáka a SAJ mezinárodnímu standardu.

Slib SAJ také přímo vyžaduje službu Bohu, a tak ve svých dvou bodech zahrnuje celý slib, tak jak jej vytvořil Baden-Powell. Naopak ve slibu Junáka je

¹¹⁷ Současné čtení je *tamašii* a spíše se používá znak 魂. Význam zůstává stejný.

¹¹⁸ viz *指導者のための宗教ハンドブック*, 57.

¹¹⁹ Jediný obsahový rozdíl byl v druhém bodě, kdy japonský zákon zmiňoval navíc službu vlasti (viz poznámku 107).

¹²⁰ viz „Basic Information of SAJ“, *SAJ*, Web, 14.5.2011.

¹²¹ *スカウトハンドブック*, 3.

Porovnání českého a japonského skautingu

služba Bohu popsána jako „služba nejvyšší Pravdě a Lásce“ natolik vágně, aby tato formulace uspokojila WOSM, ale přesto nenutila budoucí skauty slibovat něco, v co nemusí věřit, a služba Bohu je tak, i v souladu se stanovami Junáka, prezentována jako hledání vyšších hodnot.

Společně s výše zmíněnými částmi tak oba sliby zahrnují dva ze tří základních principů skautingu, povinnost k Bohu a povinnosti vůči ostatním.

Sliby Junáka a SAJ ale na rozdíl od slibu Baden-Powellova obsahují v různé formě i třetí základní princip, povinnost vůči sobě. Ve slibu Junáka je takto možné chápat požadavek na „plnění povinností vlastních“, i když faktem zůstává, že „odpovědnost za rozvoj sebe sama“ je z tohoto tvrzení implikovatelná v případě snahy o zapojení třetího principu. Slib SAJ je v tomto směru pochopitelnější, protože jeho třetí bod otevřeně vyžaduje sebezdokonalování ve všech směrech.

5. Praktická činnost

Jednotlivé národní organizace se od sebe neliší pouze mírou přizpůsobení myšlenkových základů ale také jejich uvedením v praxi. Lze také očekávat, že i organizační struktury hnutí budou vykazovat určité odlišnosti způsobené různými vývojovými stádii.

Nejprve bude v krátkosti představena organizační struktura obou hnutí se zaměřením na mezinárodní a posléze nejnižší úrovně. Poté budou následovat typické aktivity, na kterých bude prezentován odlišný přístup k realizaci poslání a principů skautingu.

5.1 Organizace

5.1.1 Vztah k mezinárodním organizacím

Nejvýraznějším rozdílem v mezinárodní organizaci Junáka a SAJ je skutečnost, že zatímco Junák je členem jak WOSM tak WAGGGS, a toto členění je dodržováno v rámci celého hnutí, kdy skautky patří pod WAGGGS a skauti pod WOSM, SAJ je členem pouze WOSM a čistě dívčí skauting má vlastní organizaci ガールスカウト日本連盟 (Girl Scouts of Japan). SAJ je ale od roku 1995¹²² koedukovaná, a tak pro skautky existují dvě mezinárodně uznávané organizace, do kterých mohou vstoupit. Přístup Junáka ani přístup SAJ však nelze označit za národně specifický nebo jinak unikátní, protože těchto a dalších možností využívají i ostatní členské země.

Příslušnost k jedné nebo druhé mezinárodní organizaci je patrná z krojových předpisů obou hnutí. Zatímco v SAJ mají skautky kroj totožný se skauty, včetně nášivky příslušnosti k WOSM, v Junáku se liší jednak odpovídajícími nášivkami, modrým trojlístkem pod slibovým odznakem a, alespoň v případě „nevodáckých“ skautů, pravidlem nosit šátek na límci v případě skautů a pod límcem v případě skautek. Nyní už spíše mizejícím zvykem bylo nosit ke kroji sukni v odpovídající barvě.

¹²² viz ガールスカウトハンドブック, 385

5.1.2 Nižší organizační jednotky

Základní funkční jednotkou skautingu je oddíl (団, *dan*), který se na horizontální ose sám skládá z družin a vedení a který patří do určité nejnižší oblastní jednotky, v České republice zvané „středisko“ (nebo „přístav“ v případě čistě vodáckých oddílů), v Japonsku bez zvláštního označení. Např. ucunomijské oddíly spadají pod jednotku východní oblasti prefektury Točigi (栃木県連盟東部地区, *Točigiken renmei tóbu čiku*).

Samotné dělení oddílů na družiny (班, *han*) a eventuálně kmeny (隊, *tai*)¹²³ se v obou případech primárně odvíjí od kvalitativního a kvantitativního zastoupení členské základny.

Zásadním rozdílem v oblasti nižších organizačních jednotek je určení základní správní jednotky, tedy jednotky, která může fungovat jako právní subjekt. V případě SAJ je touto jednotkou oddíl, a tak může mimo jiné vlastnit majetek a libovolně s ním nakládat. V Junáku je však základní správní jednotkou středisko, a tak veškerý majetek, který oddíly využívají, je ve vlastnictví střediska, středisko je oficiálním zřizovatelem všech pořádaných akcí, atd.

5.1.3 Družina

Jak již bylo řečeno v kapitole 2.1.2, družinový systém je jednou ze základních výchovných metod skautingu. Převedení odpovědnosti na členy družiny má vést k uvědomění si vlastní zodpovědnosti za úspěch nejen její ale celého oddílu.¹²⁴ Družina by měla mít pět až osm členů,¹²⁵ s rádcem/kormidelníkem (班長, *hančó*) jako vedoucím družiny buď jmenovaným vedením, nebo zvoleným v družině, a podrádcem/člunařem (次長, *džičó*) jako zástupcem vybraným obdobně. U světlušek a vlčat je princip stejný, pouze se liší terminologie, a roveři už družiny jako takové netvoří.

¹²³ „Kmen“ je termín sloužící k popsání věkové kategorie. V české praxi se setkáváme především s označením „kmen dospělých“ a „roverský kmen“ buď ve smyslu vlastních oddílů (tj. oddíl dospělých – tzv. oldskautů a oddíl roverský) nebo jako označením věkové kategorie v rámci celého Junáka, v Japonsku je použití 隊 univerzální pro kategorie v rámci oddílu, viz ビーバー隊 (kmen bobrů), カブ隊 (kmen vlčat).

¹²⁴ viz *Skauting* 35.

¹²⁵ Ve vodácké praxi se družina označuje jako „posádka“ a jako ideální počet jejích členů se udává sedm kvůli obsazení pramice, která tvořila jádro oddílových flotil.

Družina by měla být schopna samostatné činnosti od zabavení se programem po vaření a ubytování se a měla by fungovat jako celek, k posílení čehož by měly sloužit metody zmíněné v kapitole 4.1.

Navzdory zásadnosti družinového systému pro skauting, v českých poměrech nebyl nikdy aplikován v plném rozsahu, tak jak ho zamýšlel Baden-Powell, a vždy zůstala zachována role v různé míře autoritativního vedoucího (tj. dospělého), který družinu vede, místo aby ji pouze usměrňoval v činnosti. Fanderlík vidí příčinu ve školském systému, kterým vedoucí prošli, a pro které tak úkolová práce družstev byla něčím naprosto neznámým. A proto skauting přizpůsobovali škole, výsledkem čehož byl spíše oddílový systém výchovy spojený s pěstováním silných individualit vedoucích.¹²⁶ Plajner uvádí důvod pro nefunkčnost družinového systému v „hledání síly a bezpečnosti v jednotné a bratrské pospolitosti“¹²⁷ a tvrdí, že „toto vědomí sounáležitosti a kolektivní odpovědnosti vede snad i junácké činovníky k tomu, že dávají stále přednost systému oddílové práce před prací družinovou.“¹²⁸

Naopak v SAJ je družina v rámci oddílu daleko více autonomní a je spíše pod vedením svého rádce než vedoucího. Také se daleko více podílí na přípravě a realizaci vlastního programu, což bude popsáno níže.

5.1.4 Vedení

Každá součást organizační struktury skautingu má svoje vedení, na které jsou kladeny požadavky odpovídající funkci. Označení pozic odpovídá zastávaným funkcím (tzn. vedoucí kmene – 隊長, vedoucí oddílu – 団長), pouze vodní skauting má terminologii přejatou z námořní praxe. Jednou z pozic, kterou nemá SAJ ale Junák ano, a navíc jenom jeho vodní část, je funkce, kterou zastává starší skaut nebo mladší rover, označovaná jako „lodivod“ a jejíž smysl je ve fungování jako spojky mezi družinami a vedením oddílu.

Přestože funkce jako takové jsou ve své podstatě totožné, jejich personální obsazení se u obou organizací liší. Tato skutečnost je dána historickým vývojem hnutí i společenským kontextem jednotlivých zemí.

¹²⁶ viz „České pojetí skautingu, díl třetí – pohled Velena Fanderlíka“. *Skauting* březen/duben 2009: 3.

¹²⁷ „České pojetí skautingu, díl první – pohled Rudolfa Plajnera“. *Skauting* listopad/prosinec 2008: 26.

¹²⁸ tamtéž.

Vedení družin je představeno v předešlé podkapitole. V Junáku je rozšířen systém vybírání rádce i podrádce vedoucími v ideálním případě na základě schopností a předpokladů k vedení. Věk sice svou roli hraje, ale není určující. Dalším pomocným kritériem bývá doba fungování v oddíle, která však také není rozhodující.

Na úrovni oddílu pokračuje v České republice trend předávání jejich vedení generaci, která začala skautovat až po obnovení v roce 1989. Tak oddíly přecházejí z rukou vedoucích, kteří sami skautovali v roce 1968 a oddíly po Sametové revoluci obnovovali, do rukou dvacátníků. I na vyšších pozicích tento trend panuje, ale již v menší míře. Důvodem předávání oddílů tak relativně mladým činovníkům je na jedné straně snaha původních vedoucích odstoupit ze svých pozic, aby mohl nastoupit někdo „pokrokovější“, a na straně druhé absence generací skautů z let 70. a 80. způsobená zákazem činnosti, které by dnes vyplnily generační mezeru mezi původními a nastupujícími vůdci.

Oproti tomu japonský systém je značně seniorátní. Rádcem družiny je ten nejstarší s nejdelší dobou činnosti. Obdobný princip je aplikovatelný i na vedoucí kmenů a oddílů. Vedení oddílů tak v praxi bývá dvojí a oddíl tak má oficiálního vůdce a faktického vůdce.

5.2 Věkové kategorie

Věkové kategorie anglického a českého skautingu byly již zmíněny v kapitolách věnovaných historii hnutí. Junák zachoval systém ustálený v roce 1923 (s výjimkou pozdějšího přejmenování šotků na světlušky) a mládež v hnutí dělí do tří věkových kategorií: vlčata/světlušky (6-10 let), skauti/skautky (11-15 let) a roveři/rangers (16-26 let). Roveři mohou po splnění dvou zkoušek přejít do oficiálního vedení oddílu, nebo se po dosažení věku 26 let technicky stávají oldskauty.

Současná podoba japonského systému vychází z novodobého systému anglického s pěti kategoriemi: bobři (ビーバースカウト, 6-8 let), vlčata (カブスカウト, 8-11 let), skauti (ボーイスカウト, 11-14 let), „venture scouts“¹²⁹ (ベンチャースカウト, 14-18, výjimečně až 20 let) a roveři (ローバースカウト, 18-24 let).

¹²⁹ Přeložitelné jako „dobrodruzi“

V SAJ jsou tyto věkové kategorie dodržovány daleko striktněji než v Junáku, kde byly často spíše orientační. To se však má změnit s Novým programem, který Junák začal v posledních letech zavádět.

Konkrétní příklady vlivu kategorií na činnost budou popsány v následující podkapitole.

5.3 Aktivita

V této podkapitole bude věnována pozornost praktické činnosti příkladových oddílů Junáka a SAJ. Nejdříve bude popsána běžná činnost a její specifika pomocí prototypické akce a následně budou uvedeny některé z akcí speciálních.

5.3.1 Běžná činnost

5.3.1.1 Úvod

V českých poměrech se pro běžnou oddílovou činnost vžilo označení „schůzka“, v Japonsku je označována doslovně jako *cúdžó kunren* (通常訓練). Pro zjednodušení bude v tomto kontextu japonský pojem nahrazen českým označením „schůzka“.

Schůzka je v českém kontextu pravidelná činnost konaná jednou týdně zpravidla v oddílových prostorách a její náplní jsou nejen hry, ale skauti a skautky si tam také „zábavnou formou procvičují řadu dovedností a vědomostí, které uplatní nejen při skautských akcích, ale především v praktickém životě.“¹³⁰

Prvním rozdílem v schůzkách obou organizací je termín jejich konání. V Junáku se schůzka obvykle koná v pracovní den v odpoledních hodinách, zpravidla mezi 15. a 19. hodinou, a trvá 1 až 2,5 hodiny. Příkladem může být schůzka 5. oddílu Racků, která se koná každý pátek od 16:30 do 19 hodin. Po roce 1989 se většina schůzek konala od pondělí do čtvrtka, trend přesouvání termínů na pátky přišel s přesunem z počátku byť jen faktického vedení oddílů z pracujících na studenty vysokých škol. Termín se také každý rok domlouval znovu, aby co nejlépe korespondoval s ostatními aktivitami dětí. Víkendy jsou ponechávány volné na soukromé rodinné aktivity a případnou speciální akci.

¹³⁰ „Jak to v něm chodí?“, *Junák – Svaz skautů a skautek ČR*, Web, 28.7.2011.

Oproti tomu v SAJ se schůzky konají o víkendu, zpravidla v neděli, v dopoledních hodinách, nejčastěji od 9 do 12 hodin. Během pracovního týdne mají děti jiné mimoškolní aktivity a ani pracovní doba u vedoucích neumožňuje konání v jiném termínu. Schůzky tak nejsou pravidelně každý týden, protože o některých víkendech se pořádají speciální akce a navíc po vícedenních akcích bývá zvykem následnou schůzku zrušit.

Dalším rysem schůzky je výše zmíněné konání v „oddílových prostorách“. V Junáku jsou tím míněny oddílové klubovny. Dříve jako klubovny často sloužily za symbolickou cenu pronajaté místnosti, nyní mají oddíly snahu stěhovat se do vlastních prostorů. Zde mohou být výjimkou křesťanské oddíly, které sídlí na farech. Aby větší oddíly mohly využívat omezených prostor, vešly v praxi družinové schůzky a setkání celého oddílu se zařadilo mezi speciální akce.

V SAJ se oddíly často scházejí v prostorách buddhistických chrámů, škol a kulturních domů. V případě ucunomijských oddílů některé mají vlastní pozemky – tábořiště *jaeidžó* (野営場) – na kraji města, které slouží jako místo schůzek a dalších akcí za příznivého počasí. Schůzky nebývají celooddílové, ale převážně po kmenech. V případě 15. oddílu se skauti ke schůzkám scházeli na tábořišti, zatímco kmeny mladších v menších intervalech v kulturních domech.

5.3.1.2 Prototypická schůzka

Schůzka 5. oddílu vodních skautů a skautek začíná sepsáním docházky a kontrolou potřeb, které mají skauti nosit s sebou. Poté se projdou důležité informace k blížícím se akcím a pak jeden ze skautů přečte svůj zápis do kroniky z minulé schůzky nebo akce. Tím skončí úvodní část a pak následuje samotný program, který je kombinací her a výcviku dovedností s důrazem na ty vodácké. Při vytváření programu je cílem co nejvíce propojit výcvik s hrami a učit tak skauty prostřednictvím her. Na závěru schůzky proběhne vyhodnocení, zopakují se nejdůležitější informace a po oddílovém pokřiku a skautském pozdravu následuje rozchod.

Schůzka 15. oddílu začíná nástupem a vztyčením státní vlajky za doprovodu hymny SAJ. Poté často následuje krátká hra. Zbytek programu tvoří převážně teoretická příprava k plnění stupňů zdatnosti potřebných k postoupení na další skautský stupeň. Na to, aby skauti splnili všechny podmínky, mají rok. Každé září

Porovnání českého a japonského skautingu

všichni postoupí o stupeň výš v rámci svého kmene, nebo postoupí do kmene vyššího. Po skončení výcviku následuje nástup, při kterém se sejme státní vlajka za doprovodu večerky.

Rozdíly mezi oběma schůzkami jsou jak ve formě tak v obsahu. Japonská schůzka je díky nástupu se státní vlajkou na začátku a na konci slavnostnější, ta česká je oproti tomu značně neformální. K tomuto rozdílu přispívá i skutečnost, že v SAJ se skautský kroj nosí při všech příležitostech včetně schůzek (s výjimkou extrémního tepla, potom je nahrazen samostatným šátkem), zatímco v Junáku má kroj spíše funkci slavnostní a reprezentativní a podle toho je také nošen.

Druhým rozdílem je náplň schůzek. V SAJ je kladen důraz na plnění zmíněných stupňů zdatnosti, které v Junáku v obměněné verze také existují, ale jejich plnění je spíše výsledným produktem ostatní činnosti. Navíc, jak už bylo řečeno, je vyvíjeno úsilí trénovat potřebné znalosti a dovednosti prostřednictvím her. Junák ale v současné době zavádí nový program na základě moderních pedagogických poznatků, který přerozděluje jednotlivé skautské stupně zdatnosti a mění celý systém jejich získávání.

5.3.2 Speciální akce

Speciální akcí je v tomto kontextu myšlena každá akce, která není schůzkou, nezávisle na náplni nebo době trvání. V této podkapitole budou srovnány některé ze speciálních akcí nejen obou příkladových oddílů, ale také „středisek“, do kterých patří, jak po stránce obsahové, tak formální.

Za nejjednodušší speciální akce je možné označit zvláštní schůzky, které se od těch běžných liší specificky zaměřeným obsahem, příkladem může být vánoční besídka – *kurisumasukai* (クリスマス会). V tomto konkrétním případě rozdíly v jejím průběhu korespondují s rozdíly schůzek – oficiálnost a vysoká míra organizovanosti na straně japonské a neformálnost a improvizace na straně české. Za zmínku stojí, že vánoční besídka byla jedinou akcí, většinu jejíhož času i japonští skauti strávili hraním her.

Vyšší míra organizovanosti programu, jeho plánování a současně většího zapojování družin do jeho přípravy v japonském skautingu se projevuje existencí „schůzek“ věnovaných přípravě programu na následující akce. Takovým programem může být výprava pro skauty samotné, v takovém případě je jejich role

částečně omezena do role příjemců a základní prvky akce připravují vedoucí, nebo výprava pro vlčata, kterou pak skauti pod dohledem připravují celou sami. V 5. OVSS se většinou obdobné akce připravují na oddílových radách a skautům je předkládán hotový produkt, který může ale nemusí vyžadovat jejich aktivní zapojení do realizace.

Další již zmíněnou akcí jsou výpravy – *haiku* (ハイク, z anglického „hike“). Výpravy, které Baden-Powell označuje také jako „průzkumné vycházky“,¹³¹ jsou zpravidla jedno až dvoudenní akce, které mohou mít buď určitý cíl v návštěvě specifického místa nebo mohou být pouze výletem do přírody. Jejich konání je v Junáku častější, bývá zvykem uspořádat alespoň jednu výpravu měsíčně. Tradiční součástí výprav je také vaření na ohni, které u jednodenních výprav po okolí bývá hlavním bodem programu především kvůli své časové náročnosti. V SAJ nejsou výpravy tak časté, např. během roční činnosti 15. oddílu proběhla jediná výprava jako samostatná akce. Konala se v okolí oddílového tábořiště, trasa tak neopustila hranice města, a úkolem družin bylo obejít předepsaná stanoviště, na kterých měly splnit zadané úkoly.

Praktické totožné akce jsou český Svojsíkův závod (dříve a nyní lokálně zvaný „svatojiřský“) a japonské „Skautské rally“ (スカウトラリー). Jak ukazuje český název, jedná se v základní úrovni o střediskový závod, ve kterém družiny soutěží v tradičních skautských disciplínách od rozdělení ohně, azimutu a práce s mapou, přes signalizaci¹³² k první pomoci.

Obdobnou náplň ale odlišné provedení mají rádcovské kurzy, tedy kurzy jejichž cílem je připravit skauty na vedení družin. Organizační rozdíl spočívá v tom, že 15. oddíl si kurz „Green bar camp“ (グリーンバーキャンプ), zvaný podle označení rádce a podrádce nášivkou se dvěma respektive jedním zeleným pruhem, pořádá sám pro svoje rádce, zatímco 5. OVSS se účastní střediskového kurzu zvaného „Castoria“, jehož jméno je odvozeno z latinského označení bobra, podle kterého se středisko jmenuje. Japonský kurz klade důraz na teorii, ten český toto

¹³¹ *Skauting*, 55.

¹³² Signalizace má tradičně dvě podoby – námořní semafor a Morseovu abecedu. V Morseově abecedě jsou písmena a čísla převedena v tečky a čárky, které se vysílají. Ve standardním semaforu jedna pozice praporků odpovídá jednomu písmenu abecedy nebo číslu. Obě dvě varianty byly upraveny pro japonskou slabičnou abecedu. U Morseovy abecedy je jediným rozdílem, že pro některé znaky je potřeba více teček a čárek, použitelnost zůstává, pouze mizí mezinárodní univerzálnost. U semaforu je situace komplikovanější, protože počet znaků převyšuje možný počet pozic praporků, a tak pro zaznamenání jednoho znaku jsou potřeba pozice dvě až tři. Přesto je používání semaforu rozšířenější.

Porovnání českého a japonského skautingu

pojetí postupně opouští a svým obsahem se stává více kurzem zážitkově-motivačním. Obě pojetí lze shrnout tak, že japonský kurz učí „jak“, zatímco český učí „co“.

Obě dvě organizace se také účastní různých dobročinných sbírek a dobrovolnických akcí, z těch konaných v Česku lze jmenovat účast při Českém dni proti rakovině, Postavme školu v Africe, Betlémské světlo, Tříkrálová sbírka, nebo pouze lokální čištění potoka, mezi ty japonské patří např. třídění odpadu a dobročinné sbírky.

Jednotlivé oddíly se samozřejmě účastní řady dalších programů a akcí, ať už čistě oddílových, nebo ve spolupráci s oddíly jinými na úrovni oblastní i vyšší, až národní. Mezi celostátní akce může patřit Japonské jamboree (日本ジャンボリー), v Česku setkání vodních skautů Navigamus, nebo setkání roverů ObRok.

Vrcholem celoroční činnosti každého skautského oddílu je letní tábor. V tomto bodě se ale SAJ a Junák rozcházejí jak ve formě, tak v obsahu. Nejvýraznějším formálním rozdílem je délka trvání tábora. V Junáku trvá průměrný letní tábor deset až čtrnáct dní, ale ani tři týdenní tábory nejsou neobvyklé. V SAJ oddílový tábor takové délky neexistuje. Nejdelší tábor, který 15. oddíl pořádal, měl čtyři dni a nebyl v létě ale na jaře. Letní tábor proběhl také, ale ten měl dokonce jenom tři dni. Příčinnou je pravděpodobně odlišné rozložení školního roku. Ale pokud by se oba dva dílčí tábory braly jako celek, tak ve výsledku pro skauty vzniká týdenní tábor. Zde je potřeba zdůraznit „pro skauty“, protože mladší kategorie se obou táborů účastnily v omezenější míře. To je také dalším rozdílem s konáním táborů v Česku, protože stálých táborů se v plné délce účastní všichni členové oddílu, tedy včetně vlčat a světlušek. Na tomto místě je však nutné podotknout, že v Junáku zatím není plně realizována kategorie předškolních dětí odpovídající kategorii „bobrů“, pro které by nejspíše platily podmínky odlišné. Rozdílům v ubytování bude věnována podkapitola v rámci národních specifik.

Tábory se liší i po stránce obsahové. V Junáku je program táborů připravován vždy na určité téma, od kterého se odvíjí celotáborová hra, která tak táboru dodává větší míru koheze. Toto téma může být ze současnosti, z historie nebo pop-kultury. A stejně jako v případě výprav je program zcela připravován vedením pro skauty.

Porovnání českého a japonského skautingu

Japonské tábory nosné téma nemají¹³³ a obdobně jako u výprav se skauti daleko více podílejí na přípravě programu. Letní tábor si dokonce připravují zcela sami. Program táborů v obou případech odpovídá programu schůzek, výcvik hrou v Junáku s důrazem na pohybové aktivity v chlapeckých a koedukovaných oddílech a příprava na plnění stupňů zdatnosti v SAJ i v případě, že si program chystali sami skauti.

Na hranici mezi formou a obsahem je harmonogram dne, protože je značně ovlivněn náplní programu. Zde je hlavním rozlišujícím faktorem účast na přípravě jídla. V SAJ si skauti, respektive každý kmen včetně vedoucích, všechna jídla (tři denně) připravují sami a od toho se dále odvíjí zbytek programu. Budiček je v 5:45, aby se do 8 hodin připravila snídaně a studený oběd. Od snídaně do oběda je prostor pro program. Doba oběda je částečně proměnlivá podle potřeb. Po obědě následuje další program, ale pouze zhruba do 16 hodin, kdy začínají přípravy na večeři. Po večeři už většinou nezbyvá čas na nic víc, než kratší posezení, které končí večerkou. Na táborech v Junáku se sice skautské družiny na přípravě jídla podílejí, ale formou služeb v kuchyni, která navíc není celodenní nýbrž v podobě výpomoci, pokud je potřeba, stále kuchyňské směně, kterou tvoří někteří z vedoucích. Skauti tak mají daleko více času na účast na programech, které jsou během dne čtyři a navíc jeden večerní. Celkově je za jeden den pět jídel.

Typickým a jedinečným prvkem letních táborů v Junáku jsou tzv. „podsady“. Podsada je dřevěná konstrukce pod stanovou plachtu o velikosti 2x2 metry a vysoká asi půl metru. K podsadě také patří dvě postele, a tak jeden takový stan je určený pro dvojici skautů. První podsady vznikly již v roce 1913 na táboře J. Půlkrábka. Tehdy se ale ještě jednalo pouze o jednu krajinku, která byla podsazena pod plachtu stanu.¹³⁴ Postupně se přidávaly další krajinky, až bylo dosaženo současné velikosti.

Alternativou ke stálým táborům jsou tábory putovní, ať pěší, cyklistické, nebo na lodích. V Junáku mají zastoupení všechny tři typy s největším podílem putovních táborů na lodích díky oddílům vodních skautů. O existenci japonských putovních táborů, jejichž cílovou skupinou jsou skauti, nejsou zdroje.

¹³³ To platí pro skauty, protože vlčata mají celoroční téma, kterému se částečně přizpůsobuje i program táborů.

¹³⁴ viz *Úsvit*, 100.

6. Národní specifika

6.1 Woodcraft

Jedním z nejméně výraznějších rysů českého skautingu je jeho úzké propojení s woodcraftem E. T. Setona. Důvody k tomu byly zmíněny již v kapitole 3.3. A přestože pobyt v přírodě byl pro Baden-Powella důležitý a je tak jednou z metod skautské výchovy, je v tomto základním pojetím spíše prostředkem, na rozdíl od českého skautingu, kde se stal pobyt v přírodě nejen prostředkem ale také cílem.

Mezi konkrétní prvky, které z woodcraftu do českého skautingu pronikly, patří zákon čtyřnásobného ohně, který je doposud v různých formách pronášen při zapalování slavnostních ohňů. Je ovšem pravdou, že se tato praktika stala natolik tradiční záležitostí, že se nijak neřeší její smysl a dbá se jenom na formu.

Dalším importem byla indiánská tematika. Její vliv se projevil na nejrůznějších úrovních, od staveb teepee na táborech po prestižní zkoušky pro vlčata a skauty, Tři bílé tesáky a Tři orlí pera.

Neméně významným elementem, který woodcraft přinesl, jsou demokratické principy, které v původním skautingu sice existují, ale nejsou rozšířeny v takové míře. O důsledcích těchto principů bude pojednáno v podkapitole 6.3.

6.2 Přezdívky

V rozšíření používání přezdívek mezi svými členy je Junák daleko konzistentnější než např. Boy Scouts of America¹³⁵ nebo britská The Scout Association.¹³⁶ Jednak jsou rozšířené neformální přezdívky mezi dětmi, které jsou často získány na základě nějaké vlastnosti nebo schopnosti jedince, ale hlavně se jedná o tzv. „skautská jména“, která roveři získávají absolvováním zkoušky Tři orlích per.

Zkouška Tři orlích per byla původně prestižní zkouškou, kterou skládali skauti a skautky starší 15 let, pokud vedení oddílu usoudilo, že si ji dotyčný nebo dotyčná zaslouží. V současné době ji podle oficiálního nového programu může skládat každý ve věku zhruba 13 let, proti čemuž ale existují výhrady týkající se nevyzrálosti takto starých dětí. Zkouška samotná se skládá ze tří dílčích zkoušek – mlčení, hladu a

¹³⁵ viz „Beaver, Cub and Scout Leaders Names,“ *Facebook*, Web, 29.7.2011.

¹³⁶ viz „Scout Leaders Names,“ *Escouts: Community*, Web, 29.7.2011.

osamělosti. Každá trvá 24 hodin. Po jejich splnění následuje slavností obřad u táborového ohně, kdy budoucí orlí skauti/skautky pálí své staré jméno, aby mohli být pokřtěni novým. To bylo křtěnému dříve většinou vybíráno podle *Knihy džunglí*, nyní má možnost vybrat si jméno vlastní. A pod tímto novým jménem byl měl orlí skaut nadále vystupovat. To je v praxi ovlivněno použitelností vybraného jména nebo vžitostí předchozí přezdívky, pokud se skaut rozhodl pro jméno jiné.

V japonském skautingu oficiální používání přezdívek neexistuje. S tímto fenoménem je úzce spojena problematika oslovování a používaného jazyka, které se bude věnovat následující podkapitola.

Rozšíření přezdívek je možné vztáhnout nejen na členy organizací ale také na pojmenování jejich jednotek. Baden-Powell ve *Skautingu* dává jména pouze družinám a oddílů popisuje pouze pomocí města a čísla. V SAJ je princip stejný, reprezentativní oddíl se jmenuje „15. oddíl Ucnomija“ a jména mají až jeho skautské družiny. Naopak v Junáku se použití přezdívek rozšířilo nejen na oddíly, ale také na střediska/přístavy. Existují tedy např. 5. oddíl „Rackové“ Havlíčkův Brod, středisko „Bobří“ Havlíčkův Brod, nebo přístav „Omaha“ Plzeň.

6.3 Oslovování

S předchozími prvky je spojena problematika oslovování se v oddíle. V rámci Junáka je běžnou praxí vzájemné tykání na všech úrovních. Děti si tak tykají nejen navzájem, ale též vedoucím, kteří si tykají rovněž navzájem a také dětem, bez jakéhokoli ohledu na věk. V praxi tak první věc, kterou se nováček v oddíle většinou naučí, je tykat vedoucím. S tykáním je spojeno i samotné oslovování, které se děje pomocí křestních jmen nebo přezdívek, alespoň ve směru děti-vedoucí a mezi vedoucími. Průkopníkem tykání a tohoto druhu oslovování v Junáku byl Eduard Štorch.¹³⁷

V SAJ je situace diametrálně odlišná, s přihlédnutím k tomu, že v japonštině není rozlišeno tykání a vykání jako takové, ale míru zdvořilosti určuje forma řady větných členů, především sloves. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, v SAJ neexistuje používání přezdívek. Mládež je tak vedoucími oslovována příjmeními. Zde existuje rozdíl mezi oslovováním skautů a skautek, protože skautky jsou oslovovány příjmením a zdvořilým přídomkem *-san* (pan, paní, slečna), v některých

¹³⁷ viz *Úsvit*, 242.

případech hovorovější variantou *-čan*, zatímco skauti jsou oslovováni s hovorovým přídomkem *-kun*. Tímto způsobem se také až na výjimky běžně oslovují skauti a skautky navzájem, což je ale v japonské společnosti běžný standard. Stejným způsobem jako oslovování vedoucími funguje používaný jazyk, tedy běžná zdvořilá japonština (*desu/-masu* forma) vůči skautkám s hovorovějšími prvky vůči skautům.

Vedoucí jsou oslovováni vždy buď příjmením s funkcí nebo pouze funkcí. To platí i o vzájemném oslovování vedoucích. Používá se zdvořilý jazyk, jehož míra je závislá především na věku vědouceho. Tato skutečnost vychází ze seniorátního systému, který byl až do nedávné doby jednou z nejvýznamnějších společenských struktur, jejíž vliv i nadále přetrvává.

6.4 Náboženství

Původní skauting byl mimo jiné založený na myšlenkách křesťanství a s cílem podpory křesťanství. S šířením skautingu do nekřesťanských zemí se cíl změnil na podporu lokální víry. Postupně se také princip služby vůči Bohu stal vyžadovaným pro členství v mezinárodních organizacích a na organizace, kterým byly dříve uděleny výjimky pro vytvoření vlastního znění slibu bez této povinnosti, byl vyvíjen nátlak, aby se přizpůsobily, jak již bylo řečeno v kapitole věnující se slibu. I přesto se v jednotlivých organizacích přístup k náboženství liší. Na jedné straně tak stojí např. Boy Scouts of America, kteří od svých členů vyžadují příslušnost k některému z náboženství a nepřijímají tak ateisty a agnostiky, a na druhé straně např. Junák, situace v němž je popsána následovně.

Přes relativní světský přístup Junáka ke skautingu od počátku existovaly oddíly výhradně pro věřící, které tak do své činnosti implementovaly praktiky své víry. Takové oddíly dodnes existují, ale jsou v menšině, a tak princip služby vůči Bohu a podpora víry jsou v rámci Junáka jako celku naplňovány spíše formálně upraveným zněním slibu. Přestože v Junáku tak nelze mluvit o víře, duchovní složka byla zdůrazňována od založení. Fanderlík k tomu píše, že „skauting u nás byl od počátku daleko sentimentálnější a naplněn více čímsi duchovním nežli anglický“¹³⁸ a dále tuto myšlenku rozvádí tím, že „naš skauting naprosto nenáboženský musil pro svoji morálku hledat oporu v citovém životě dospívající mládeže“¹³⁹ a zdůrazňuje

¹³⁸ „České pojetí skautingu, díl třetí,“ *Skauting* březen/duben 2009: 2.

¹³⁹ tamtéž.

především cit pro krásu a s ním spojené táborové ohně doplněné o různé symbolické obřady.¹⁴⁰ Většina těchto symbolických obřadů má svůj původ v Setonově woodcraftu. Navzdory této tradici bývá v poslední době výchova k duchovnímu životu zanedbávána a přenechávána rodinám nebo jiným dobrovolným nebo náboženským organizacím,¹⁴¹ a proto např. Břicháček považuje rozvíjení duchovních hodnot mládeže za jeden z nejdůležitějších úkolů ve skautské výchově.¹⁴²

SAJ od svých členů příslušnost k některému náboženství nevyžaduje, ale na podporu rozvoje víry jednotlivce je kladen značný důraz, ačkoli většina Japonců se označuje za nevěřící.¹⁴³ Za tímto účelem byly myšlenkové základy skautingu interpretovány z pohledu hlavních náboženských směrů. Tyto interpretace ale samy o sobě základy hnutí nijak neobohatily, pouze jejich pomocí potvrdily vlastní dogmata.

6.5 Kroje

Skautský kroj (制服, *seifuku*, stejnokroj) a jeho součásti byly částečně popsány v předchozích kapitolách. Prvotní kroj, tak jak ho představil Baden-Powell, měl následující součásti:¹⁴⁴ khaki klobouk se širokou střechou, šála nebo šátek složený do trojúhelníku, skautská košile (nebo tričko), krátké kalhoty, punčochy a polobotky. Podoba kroje v obou organizacích procházela změnami, až se ustálila v následující podobě:

¹⁴⁰ viz „České pojetí skautingu, díl třetí,“ *Skauting* březen/duben 2009: 2.

¹⁴¹ viz Václav Břicháček, *Junák na přelomu století* (Praha: Junák, 2001) 34.

¹⁴² viz Václav Břicháček, *Poselství skautské výchovy* (Liberec: Skauting, 1991) 85.

¹⁴³ viz 指導者のための宗教ハンドブック, 1.

¹⁴⁴ *Skauting*, 32-33.

obr. 3: Kroj českých skautů¹⁴⁵

obr. 4: Kroj japonských skautů¹⁴⁶

V současné době český krojový řád¹⁴⁷ explicitně popisuje pouze košili a její příslušenství, všechno ostatní jsou doplňky závislé na volbě jednotlivce. Není tak předepsaná žádná pokrývka hlavy nebo kalhoty, respektive sukně. U všeho existují pouze doporučení, u pokrývek hlavy tradiční klobouky, kšiltovky, lodičky, barety a v případě vodních skautů bonbónky a brigadýrky ke slavnostním krojům, kalhoty a sukně, které jsou také pouze doporučené a ne předepsané, by měly být voleny jednobarevné a ideálně hnědé, černé nebo u vodních skautů modré. Opasek je standardizovaný do té míry, že existuje jednotná spona s psí hlavou, jménem organizace a heslem, a pěší skauti nosí opasky zelené nebo hnědé (kožené) a vodní skauti bílé. Jednotlivé věkové kategorie se liší barvou šátku a šňůrky s píšťalkou. Rozlišení kategorií podle šátků přestává být v poslední době aplikovatelné kvůli velkému množství slavnostních, zahraničních a jiných šátků, které se běžně nosí. Rozdíly mezi krojem skautů a skautek byl popsán v podkapitole 5.1.1.

¹⁴⁵ viz „Skautský kroj,“ *Junák*, Web, 28.11.2011.

¹⁴⁶ viz „ボーイスカウト活動にかかる費用などについて服,“ *ボーイスカウト堺第17団*. Web. 28.11.2011.

¹⁴⁷ viz „Krojový řád,“ *Skautský kroj*, Web, 29.7.2011.

Japonský kroj je oproti tomu českému daleko jednodušší. Skautům je předepsán kroj zahrnující baret, košili s příslušenstvím a kalhoty s opaskem. Nižší věkové kategorie mají kroje zcela odlišné, vyšší se liší pouze absencí zeleného lemování kapes a odpovídajícími nášivkami. Šátky nejsou podle věkových kategorií, ale každý oddíl má vlastní šátek barvou i vzorem.

V podkapitole 5.3.1.2 věnované popisu schůzky již bylo řečeno, že v SAJ se na rozdíl od Junáku kroj nosí při všech příležitostech. V Junáku bývá krojová košile při méně formálních příležitostech nahrazována skautským trikem, kterých existuje celá řada, se šátkem a při běžné činnosti není používána žádná součást kroje. Dříve existovaly snahy nosit krojovou košili co nejvíce, ale postupně začal převládat pragmatičtější názor založený také na ne zcela pozitivním vnímání kroje veřejností.¹⁴⁸

6.6 Odborné zkoušky

Zkušenost z Anglie s odbornými zkouškami (v Junáku zvanými odborky) popisuje Svojsík v *Základech*, když píše, že „každý skaut hledí, aby v některém oboru prací prokázal dostatečné schopnosti a dosáhl čestného odznaku toho oboru“.¹⁴⁹ Ale také zároveň dodává, že „pro naše poměry jest celý tento systém odznaků a vyznamenávání mládeže neobvyklým.“¹⁵⁰ Plajner toto Svojsíkovo tvrzení rozvádí tím, že Svojsík nejspíš nevěřil v možnost zavedení odborek v Junáku, ale už roku 1914 se začalo ukazovat, že výchovná stezka, tak jak byla uvedena v *Základech*, nedávala dostatek příležitosti k uplatnění individuálních zájmů skautů.¹⁵¹ To vedlo k vytvoření systému odborek jako dobrovolných zkoušek. Tento systém se průběžně rozšiřoval a upravoval až k modernímu systému odborek a odborností, který je v současné době ale opět ve stadiu revize, aby lépe odpovídal novým metodám výchovy. Odborky nadále zůstávají předmětem zájmu těch, kteří chtějí prokázat a nebo pomocí jejich plnění zlepšit své znalosti a dovednosti v oboru, který je jim blízký.

Zapojení odborných zkoušek do programu v SAJ už bylo stručně popsáno v kapitole věnující se *Skautské příručce*. Ekvivalentem českých odborek jsou *ginóšó*.

¹⁴⁸ viz Kryštof Horn a kol, „Skauting a společnost“, *Junák – svaz skautů a skautek ČR, 3. středisko* „5. květen“ Plzeň, Web, 10.3.2011.

¹⁴⁹ *Základy*, 685.

¹⁵⁰ tamtéž, 686.

¹⁵¹ viz *Úsvit*, 143.

Princip získávání *tágetto badži* jakožto zkoušek, které musí skaut splnit k dosažení dalšího skautského stupně, je podobný plnění skautských stezek používaných v Junáku, protože skautská stezka je seznam úkolů, jejichž část musí skaut splnit, aby dostal další stezku s náročnějšími úkoly, a tak pokračoval ve svém rozvoji. Rozdílem je, že v Junáku nejsou jednotlivé úkoly tak komplexní jako *tágetto badži* a skauti nezískávají za splnění úkolů nášivky na kroj, na rozdíl od odborek. Nedávání odznaků za povinné zkoušky může být spojeno se Svojsíkovým tvrzením o neobvyklosti vyznamenávání mládeže v českých zemích.

6.7 Nástupy a ceremonie

Nástupy existují dvojího druhu, oficiální a pracovní. Oficiální bývají slavností a většinou zahajují nebo ukončují nějakou událost. Příkladem mohou být ranní a večerní nástupy na táboře. Ale i u těchto nástupů může být v Junáku různá míra oficiálnosti, podle toho, zda se nástup koná v krojích nebo nikoli. Na příklad ranní nástupy se běžně konají v krojích, zatímco ty večerní ne. V SAJ toto dělení uplatnit nelze, protože skauti nosí kroj stále. Oficiální nástupy v obou hnutích se dále liší po formální stránce, do které patří např. útvary, do kterých oddíl nastupuje, a zacházení se státní vlajkou.

Pracovní nástupy mají převážně funkci svolávací. Hlavním rozdílem mezi jejich provedení v Junáku a SAJ je skutečnost, že v SAJ jsou daleko organizovanější a skauti vždy nastupují do útvaru signalizovaného vedoucím, což v Junáku nebývá pravidlem.

Ceremonií je ve skautském životě celá řada a konkrétní provedení bývají často specifická oddíl od oddílu. Přesto lze vytvořit společné modely základních ceremonií v obou hnutích. Mezi ceremonie patří také ranní a večerní nástupy. Zatímco ranní si jsou velice podobné, večerní nástup, konkrétně ceremonie sejmutí státní vlajky, se liší. V Junáku k jejímu sejmutí dochází při nástupu celého oddílu podobnému rannímu. V SAJ se pro tuto příležitost oddíl neschází. Jeden z vedoucích společně s vlajkovou četou v danou dobu snímají vlajku sami. Pouze v okamžiku, kdy začíná samotné snímání, tak vedoucí zapíská, všichni ostatní ustanou v činnosti a obrátí se směrem ke stožáru s vlajkou, postaví se do pozoru se skautským pozdravem a takto vydrží, dokud není vlajka sejmuta, a poté mohou pokračovat v činnosti.

Porovnání českého a japonského skautingu

Významnou ceremonií je skládání skautského slibu. V Junáku tradičně probíhá na táborech nebo jiných významnějších oddílových akcích u slavnostního slibového ohně. Slibující, poté co je jedním z vedoucích představen hlavnímu vedoucímu oddílu, pronese slova slibu. První část slibuje skautským pozdravem na státní vlajku, druhou na *Základy junáctví* a třetí k vedoucímu. Po dokončení slibu dostane skautský odznak, šátek a šňůrku na kroj.

Průběh slibu v SAJ je z pohledu Junáka značně méně slavnostní. Oddíl se při vícedenní akci před večerkou odebere stranou od hlavního tábořiště, kde se slibující postaví čelem ke zbytku oddílu, udělají skautský pozdrav a předřikají slib. Pokud slibuje více skautů, tak slib říkají společně. Následně zbytek oddílu předřiká skautský zákon a slib je u konce. Slib také neprobíhá u ohně.

Každá organizace, nebo někdy i její složky, má zvláštní způsob provolávání slávy. V Junáku je to „hurá“ u pěších a „á-hoj“ u vodních skautů, což ani v jednom případě není nijak originální. Naproti tomu SAJ má toto provolání unikátní. Jedná se o „*ijasaka*“ (彌榮, 弥荣), které znamená prosperitu, respektive modlitbu za ni. Provolávání má předepsaný průběh a převážně zahrnuje také děkovnou reakci příjemce, který pouze místo *ijasaka* říká *arigató* (děkuji).

7. Výhrady proti hnutí

7.1 Militarismus

Pokud bylo z militarismu obviňováno i Setonovo hnutí jenom kvůli krojům a dobré kázni,¹⁵² je pochopitelné, že hnutí, které založil tou dobou aktivní důstojník britské armády, a další hnutí z něj odvozená budou vystavena obdobné kritice. Dále skutečnost, že základní příručka *Skauting pro chlapce* je sice značně přepracovaná a o mnohé doplněná, ale jejím základem je vojenský manuál *Aids to Scouting*, vyvracení nařčení nepodporuje, spíše se stává argumentem pro kritiku. I některé části přepracovaného *Skautingu* budí zdání silně vojenského rázu, viz část věnovanou pořadovým cvičením.¹⁵³

Baden-Powell ale píše, že jeho cílem není vychovávat „skauty ve válce“ ale „skauty v míru“, tedy lidi, kteří „v mírových dobách konají dílo vyžadující tutéž odvahu a vynalézavost.“¹⁵⁴

Svojsík, přestože při zpracování *Základů* vypustil mnoho prvků, které by bylo možné označit jako militaristické – např. zcela chybí zmíněná pořadová cvičení, byl obviňován z provozování branné výchovy. Svojsík připouští, že „tvrditi, že skautováním nezvyšuje se brannost mládeže, bylo by stejně neupřímné jako marné,“¹⁵⁵ ale pokračuje názorem, že „všechna cvičení, jež zdánlivě sledují účele militaristické, nejsou specificky vojenská a mají stejnou důležitost pro každého.“¹⁵⁶ Vojenskou výchovu také přirovnává k drezúře potlačující individualitu a vytvářející pouze formální disciplínu, což považuje pro výchovu tělesně i duševně zdravé mládeže za naprosto nevyhovující.¹⁵⁷ I Seifert se o militarismu vyjádřil, že „jest pravou protivou skautství.“¹⁵⁸

Největší kritiku českého skautingu z militarismu v následujících letech způsobil ale právě Svojsík, když roku 1916 vydal *Polní hry*, jejichž cílem byla podpora vojenské přípravy mládeže.¹⁵⁹ Mezi kritiky se zařadil také Seifert, který

¹⁵² viz *Úsvit*, 77.

¹⁵³ *Skauting*, 218-222.

¹⁵⁴ tamtéž, 12.

¹⁵⁵ *Základy*, 34.

¹⁵⁶ tamtéž.

¹⁵⁷ viz *Základy*, 37.

¹⁵⁸ *Kapesní knížka českých junáků*, 6.

¹⁵⁹ viz *Úsvit*, 232.

Porovnání českého a japonského skautingu

začal odsuzovat všechny prvky skautingu pocházející od Baden-Powella kvůli přílišnému „duchu militarismu“.¹⁶⁰

30. léta přinesla novou řadu podnětů pro kritiku. Z lokálních bylo nejvýznamnější zavedení branné výchovy do skautské praxe Junáka. Tato výchova byla nakonec zrušena Valným sněmem v roce 1939.¹⁶¹ Co však poškodilo obraz celosvětového skautingu nejen v této době ale i v letech následujících nejvíce, byly polovojenské mládežnické organizace totalitních států typu Balilly a Hitlerjugend. Přestože Itálie a Německo a po nich všechny další totalitní státy skauting zakázaly, protože, jak píše László Nagy,¹⁶² „skauting a totalita se prostě navzájem vylučovaly,“¹⁶³ jimi zavedené organizace určité prvky skautingu obsahovaly. Při setkání s Baden-Powellem, který ve 30. letech cestoval po Evropě, aby řešil objevující se problémy, dokonce Mussolini tvrdil, že italské hnutí je vylepšením skautingu a že by měl být Baden-Powell šťastný. Baden-Powell mu na to odpověděl, že „Balilla je oficiální organizace namísto *dobrovolné*, že je zaměřena na stranický nacionalismus místo na širší *mezinárodní* porozumění, že se věnuje pouze fyzickému rozvoji, bez jakékoli *duševní* protiváhy a že rozvíjí masovou disciplínu místo *individuálního charakteru*,“¹⁶⁴ tedy že je „hnutím postaveným na *násilí* a nikoli na *svobodné vůli*.“¹⁶⁵

Toto fiktivní spojení skautingu s fašistickými a nacistickými organizacemi se po 2. světové válce stalo mocným prostředkem propagandy v komunistických zemích. Skautská organizace se tak stala nástrojem „v rukou mezinárodní buržoazie, která ji používá k ohlupování mladšího pokolení a k šíření válečné hysterie,“¹⁶⁶ k „přípravě koloniálních zvěďů a dobyvatelů“¹⁶⁷ a pro „přípravu vojáka-útočníka, vojáka zvláštních služeb.“¹⁶⁸ Paradoxním je fakt, že na jedné straně byl skauting kritizován z militarismu, ale na straně druhé byla pionýrská organizace vychvalována za brannou výchovu, jejímž cílem měla být příprava obránců národa.¹⁶⁹

¹⁶⁰ *Přírodou a životem k čistému lidství*, 16.

¹⁶¹ viz *Cestou k pramenům*, 28.

¹⁶² generální tajemník WOSM v letech 1968-1988

¹⁶³ László Nagy, *250 miliónů skautů* (Praha: TDC, 1999) 61.

¹⁶⁴ cit. v *250 miliónů skautů*, 65 (kurzíva autora)

¹⁶⁵ cit. tamtéž

¹⁶⁶ Alois Poledňák, *Skauting ve službách podněcovatelů války* (Praha: Mladá fronta, 1953) 10.

¹⁶⁷ *Skauting ve službách podněcovatelů války*, 24.

¹⁶⁸ tamtéž, 53.

¹⁶⁹ tamtéž, 58.

V současné době je v České republice militarismus ve skautském hnutí spíše spojován s uniformitou způsobenou nošením krojových košil než nějakým druhem vojenské přípravy,¹⁷⁰ i když ani toto tvrzení nelze brát jako absolutní, o čemž svědčí diskuze pro Valný sněm Junáka 2011 k návrhu usnesení týkajícího se případných úprav kroje.¹⁷¹ Lze tedy říci, že spojování Junáka s militarismem má snižující se tendenci.

Skauting v Japonsku v období vzniku jednotné organizace nařčení z militarismu čelit nemusel. Bylo to hlavně zásluhou několika faktorů. Prvním z nich byly domácí podmínky, jelikož hnutí vznikalo za vrcholu tzv. „demokracie Taišó“¹⁷² a tehdejší armádní kruhy měly zájem o výchovu starší mládeže. Dalším faktorem bylo také globální šíření skautingu, které Baden-Powella vedlo ke změně od výchovy k nacionalismu k výchově k internacionalismu. Všechny tyto prvky přispěly k tomu, že japonské hnutí se nemuselo věnovat vojenskému výcviku v žádné míře. Později za to bylo také pravicí kritizováno.

Z militarismu začalo být hnutí obviňováno až po druhé světové válce, a to levicí a zejména ze dvou důvodů. Prvním důvodem byly stejnokroje, které stále odpovídaly původním krojům založených na uniformách z búrské války. Druhým důvodem byla část skautského slibu zmiňující službu vlasti, což bylo vykládáno jako vedení k nacionalismu, který byl spojován s předválečnou militarizací Japonska. Služba vlasti začala být postupně vykládána jako podpora konservatismu vládnoucí Liberálně-demokratické strany, což sice vedlo k útlumu obviňování z militarismu, ale na druhou stranu zapříčinilo novou vlnu kritiky od socialistů.

7.2 Zastaralost

Námítka proti zastaralosti Junáka po poslední obnově byla z velké části oprávněná. Příčinou této zastaralosti byl historický vývoj hnutí, kdy bylo více zakázáno než povoleno. Po každé obnově hnutí pokračovalo tam, kde při zákazu skončilo. To vedlo až k situaci, kdy v devadesátých letech měl skauting z větší části podobu toho poválečného, který zase odpovídal tomu meziválečnému. Takto narušená kontinuita vývoje zabránila přirozeným reakcím na změny ve společnosti.

¹⁷⁰ viz Kryštof Horn a kol, „Skauting a společnost,“ *Junák – svaz skautů a skautek ČR, 3. středisko „5. květen“ Plzeň*, Web, 10.3.2011.

¹⁷¹ viz. „Kroj – Předsněmová diskuze,“ *Junák – Svaz skautů a skautek ČR*, Web, 10.3.2011.

¹⁷² Za éry Taišó (1912-1926) dosáhly meziválečné snahy o vytvoření parlamentní demokracie svého vrcholu.

Během 90. let ale v Junáku začal proces modernizace, který se zaměřuje na všechny aspekty skautské činnosti. Postupně se začalo s revizí výchovných metod, které byly nově založeny na teorii klíčových kompetencí, a na základě těchto metod byl vytvořen koncept tzv. „Nového programu“. Jeho cílem je modernizace, a v případě roverů a rangers dokonce vytvoření programu pro všechny věkové kategorie. Kromě již zmíněných klíčových kompetencí má pro mladší kategorie také významnou roli symbolické rámce, které byly s výjimkou vlčat vytvořeny zcela nové. Nově také vznikl program určený výhradně vodním nebo koedukovaným oddílům. Kromě Nového programu jsou také vyvíjeny snahy o zapojení moderních technologií do běžné činnosti, takže např. práce s mapou a buzolou je doplněna o GPS.

S modernizací je také spojena prezentace Junáka veřejnosti a vytváření nového vnějšího dojmu. Poutavým aktivitám je tak dělána reklama v televizi, do které nechodí její účastníci v krojích, ale pouze ve skautských tričkách s šátky. Dále se upravují stávající a vytvářejí nové informační kanály k rodičům a široké veřejnosti.

O jistém úspěchu svědčí například *Sondy do světa skautů* z let 2000 až 2003, tedy ze samého počátku modernizačního úsilí, kde dotázaní popisují Junáka jako spíše moderní organizaci.¹⁷³

Japonský skauting problému zastaralosti čelil v osmdesátých letech s příchodem herních konzolí a celkové změně ve společnosti, kdy děti začaly trávit více času ve škole nebo doma. SAJ reagovalo mimo jiné rozšířením věkových kategorií. V současné době se SAJ zabývá otázkou letních táborů delších než pět nocí, o jejichž prospěšnosti je přesvědčena, ale jejich realizace ve větším měřítku se za současných podmínek jeví z materiálních a personálních důvodů jako nemožná.¹⁷⁴

¹⁷³ viz Václav Břicháček, et al. *Sondy do světa skautů*. (Praha: Junák, 2003) 55.

¹⁷⁴ viz „ボーイ隊の長期キャンプを見直してみよう!“, *Scouting* 644 (2007): 4-9.

8. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo srovnat skautská hnutí v České republice, reprezentované Junákem- Svazu skautů a skautek ČR, a v Japonsku, reprezentované Japonskou skautskou asociací (SAJ), a na základě této komparace definovat a analyzovat specifické prvky v těchto hnutích. Jako výchozí bod pro porovnání byl použit skauting v podobě, v jaké ho vytvořil Robert Baden-Powell, a který se stal standardem světové skautské organizace. Srovnání proběhlo v oblasti historického vývoje, základní literatury, postavení ve společnosti a především v myšlenkových základech, které se projevují primárně ve skautském slibu a zákoně, a praktické činnosti, která byla zkoumána ze stránky formální i obsahové. Na základě srovnání Junáka a SAJ s původním skautingem vyplývá, že rozdíly existují.

Původ odlišností v obou hnutích lze najít v počátcích formování celostátních organizací. Konkrétně se jedná o dominantní směry skautské praxe, které určily další orientaci jednotlivých organizací. Situaci v českých zemích lze stručně popsat následovně. V době vzniku první organizace Junák – Český skaut byly v různé míře dominantní tři směry. Prvním byl skauting v ryzí podobě Baden-Powellově, druhým skauting v duchu Setona, ze kterého se postupně vyvinula Liga lesní moudrosti, a třetím byl skauting Svojsíkův, který byl na hranici mezi dvěma směry předchozími a spíše blíže Setonovi. Z počátku byly v Junáku zastoupeny všechny tři směry. Jak ale bylo řečeno v kapitole 2.2.1, kvůli názorovým rozdílům skauti Baden-Powellovi i Setonovi z Junáku vystoupili a vytvořili si organizace vlastní, které však z pohledu členské základny a vlivu nemohly Svojsíkovi Junáku konkurovat. Svojsíkovo pojetí se tak stalo primárním směrem českého skautingu. Zásahu na tomto výsledku má také skutečnost, že první významné dílo věnující se skautingu jsou Svojsíkovy *Základy junáctví*, dále že první Svojsíkův tábor byl společností monitorován a jeho úspěch tak pronikl do širokého povědomí, a roli také zajisté hrálo úsilí Svojsíka a jeho spolupracovníku věnované propagaci Junáka a zakládání nových oddílů. Junák tak od počátku bez puristů ostatních frakcí utvářel jedinečný směr, který byl synkrezí skautingu s woodcraftem doplněnou o určité úpravy, které vyžadovaly okolnosti doby.

Z počátku byla situace obdobná i v japonské skautské organizaci *Šónendan Nippon renmei*, protože organizace zahrnovala oddíly baden-powellovské i oddíly odlišné a kulturně specifické, např. *Gakujó*. Ale na rozdíl od Junáka v následném

rozkolu z organizace odešly všechny složky, které praktikovaly jiný skauting než Baden-Powellův, a zůstalo jenom jádro baden-powellovské.

Další rozdíly byly způsobené historickým vývojem. Zatímco Junák byl do roku 1989 více zakázán než povolen, na současné SAJ se projevila poválečná okupace americkými silami a následný nepřetržitý vývoj. Junák se při každém obnovení vracel do stavu před zrušením, a tak v něm nemohl proběhnout vývoj výchovných metod, které by korespondovaly s obdobným vývojem především ve školství. První pokusy o modernizaci hnutí začaly až v devadesátých letech. Tyto pokusy vedly až k současnému zavádění Nového programu. Dalším problémem Junáka, jehož příčinou je diskontinuita hnutí, je chybějící generace členů, kteří by v současnosti měli vést oddíly, které tak přecházejí do vedení dvacetiletých. Je také narušena kontinuita členské základny, kdy by do organizace vstupovaly děti vedoucích nebo bývalých členů.

SAJ mohla díky svému vývoji okamžitě patřičně reagovat na problémy, které vyvstaly. Mezi tyto reakce patří vytvoření kategorie pro předškolní děti v osmdesátých letech a koedukace v devadesátých letech. V SAJ je také běžná kontinuita členské základny, jelikož její podstatnou část tvoří děti vedoucích, a navíc případy, kdy se rodiče ostatních dětí stávají vedoucími, nejsou vzácné.

V oblasti komparace myšlenkových základů lze zásadní rozdíly vyzorovat v přístupu k principu povinnosti vůči Bohu. Zatímco v SAJ je na podporu víry jednotlivce kladen důraz jako na jeden ze základních prostředků ve výchově člověka, v Junáku je tento princip pouze formálně naplňován novým zněním slibu a také duchovní rozměr, o který se v počátcích hnutí usilovalo, upadá.

Skautský zákon používaný v Junáku je až na několik drobných odlišností, které pocházejí z různé míry specifikace pojmů, ekvivalentem původního zákona. Současný zákon SAJ je zkrácenou podobou zákona Boy Scouts of America. Nezkrácená verze v sobě obsahovala všechny body Baden-Powellova zákona a navíc body „statečný“ a „uctivý“. Po zkrácení, k jehož důvodu se nepodařilo najít zdroje, došlo k situaci, která je podrobně vysvětlena v kapitole 4.2.4 a kterou lze stručně popsat jako případy rovnosti, významových překryvů a chybějících ekvivalentů.

Skautské sliby obou organizací si jsou podobné v tom aspektu, že obsahují na rozdíl od původního slibu také princip povinnosti vůči sobě, byť v slibu Junáka

pouze implicitně. Nejvýraznějším rozdílem je české nahrazení služby Bohu službou „nejvyšší Pravdě a Lásce“.

V praktické činnosti využívá SAJ v daleko větší míře družinový systém, který se v Junáku nikdy plně neuchytil, i když jsou vyvíjeny snahy o jeho efektivní zapojení. Funkční družinový systém SAJ se také projevuje v organizaci samotné činnosti, kterou mají samotní skauti daleko větší možnost ovlivnit, jelikož si řadu programů připravují a vedou sami. Tento program je prakticky zaměřený za účelem plnění podmínek potřebných k postoupení na další skautský stupeň a hry obsahuje jen v minimální míře. Naopak v Junáku hry plní důležitou roli, protože výchovné cíle se dosahují jejich prostřednictvím a plnění podmínek skautských stupňů je pouze jedním z prostředků. Důsledkem ne plně fungujícího družinového systému je příprava programu v Junáku záležitostí vedoucích a roverů.

Příčinou řady rozdílů je značný vliv woodcraftu a s ním spojené indiánské symboliky na český skauting. Již zmíněné duchovno, které mělo nahradit službu Bohu, mělo mít svoji podstatu ve vztahu k přírodě. Zákony woodcraftu jsou doposud připomínány při ceremonii zapalování slavnostního ohně. Woodcraft také přinesl silné demokratické tendence do jinak hierarchického skautingu, důsledkem čehož je také např. tykání si na všech úrovních. Indiánská symbolika dala vzniknout novým zkouškám a výzvám a pod jejím vlivem se také začaly užívat přezdívky a jména oddílů. V japonském skautingu se vliv woodcraftu větší, než jak ho využil Baden-Powell, neuplatňuje.

Z výše uvedeného je patrné, že národní specifika hnutí jsou závislá na vlivech, které formovaly vznikající národní organizace. Junák, který z politických důvodů té doby nemohl přijmout skauting v podobě, jak ho vytvořil Baden-Powell, ho byl donucen něčím doplnit a jako nejvhodnější byl zvolen woodcraft. Tak vznikl specifický český skauting, jehož unikátnost však spočívá především v synkrezí dvou zahraničních hnutí. Za nejvýraznější skutečné národní specifikum by bylo možné považovat jeho ateistický charakter a důraz na tělovýchovu daný prvotním záměrem, aby skauting obohatil existující sokolskou výchovu.

Pro japonský skauting existovala řada domácích vlivů, např. *bušidó* nebo šintoismus, které mohly být zapojeny, a některé oddíly tak skutečně učinily. Ale po jejich odchodu ze společné organizace vymizely i tyto domácí vlivy a skauting se dále vyvíjel v původní přejaté podobě. A přestože byl následně zpětně interpretován

Porovnání českého a japonského skautingu

z domácích úhlů pohledu, jednalo se vždy o potvrzení jeho stávajících stanovisek, aniž by byl jakkoli obohacen.

Přílohy

Příloha 1 – Poválečný skautský zákon SAJ

1. スカウトは誠実である

スカウトの真の資格は信用され得る人間にのみ与えられる、嘘を云わず、ごまかしをせず、信頼されて托された任務を正確に行うことなどは、すべての名誉を保つ基礎である。

2. スカウトは忠節をつくす

スカウトは義務をつくすべき相手に対し常に真心をもって義務をつくす、即ち国家に対しては忠誠であり、社会および家庭に対しては忠実であり、両親に対しては孝行である。

3. スカウトは人の力になる

スカウトはいつでも人を助ける用意がある。不時の災厄に善処し、人命を救助し、負傷者を看護し、常に進んで事を手伝う。また恩返し的心で毎日少なくとも一つの善事を行って社会に奉仕し、そして報いを求めない。

4. スカウトは友誼に厚い

スカウトはすべての人を友達と思い、すべてのスカウトを兄弟として正しい明るい社会をつくる。

5. スカウトは礼儀正しい

スカウトは長上を敬い何人もさげすまない。どんな人にも不愉快な思いを与えずていねいに接する。

6. スカウトは親切である

スカウトはすべての人とりわけ婦人、老人、病人、助けのない人達に親切である。又動植物はいうまでもなく一般の品物も親切に取り扱う。

7. スカウトは従順である

スカウトは両親や先生や隊長班長その他の長上に素直に服従する。又法律や公の決定は必ず守る。

Porovnání českého a japonského skautingu

8. スカウトは快活である

スカウトはいつも朗らかで笑顔を忘れない。受けた命令には喜んで従い、どんな困難な仕事にも進んでやり、不平や不満は決して云わぬ、ことばや動作ははっきりとする。

9. スカウトは質素である

スカウトはぜいたくをせず、物も時も無駄にしない。常に節約に心がけ後日に備える、それは必ずしも自分のためでなく他の人のためにも役立つ。

10. スカウトは勇敢である

スカウトは危険を恐れず笑って困難にあたる。又正義のためには他人の嘲笑や冷罵を意とせず甘言や脅迫に動かない。そして後に悔いを残さない。

11. スカウトは純潔である

スカウトは体も心も行いも常に清い。よい習慣を身につけ、上品なことばを使い、正しい楽しみを持ち立派な仲間と交わる。

12. スカウトはつつしみ深い

スカウトは信仰の心を篤くしてそのつとめに励む、しかも謙譲の心を失わず、他人の信仰や主張や風俗を軽んじない。

Příloha 2 – Současný skautský zákon SAJ

1. スカウトは誠実である

スカウトは、信頼される人になります。

真心をこめて、自分のつとめを果たし、名誉を保つ努力をします。

2. スカウトは友情にあつい

スカウトは、きょうだいとして仲よく助け合います。

すべてに人を友とし、相手の立場や、考え方を尊重し、思いやりのある人になります。

3. スカウトは礼儀正しい

スカウトは、規律正しい生活をし、目上の人を敬います。

言葉づかいや服装に気をつけ、行いを正しくします。

Porovnání českého a japonského skautingu

4. スカウトは親切である

スカウトは、すべての人の力になります。

幼いもの、年寄り、体の不自由な人をいたわり、動植物にもやさしくします。

5. スカウトは快活である

スカウトは、明るく、朗らかに、いつも笑顔でいます。

不平不満を言わず、元気よく、進んでものごとをい行います。

6. スカウトは質素である

スカウトは、物や時間を大切にします。

むだをはぶき、ぜいたくをせず、役立つものは活用します。

7. スカウトは勇敢である

スカウトは、勇気をもって、正しく行動します。

どんな困難なことがあってもくじけずに、新しい道をきり開きます。

8. スカウトは感謝の心をもつ

スカウトは、信仰をあつくし、自然と社会の恵みに感謝します。

お礼の心で、自然をいつくしみ、社会に奉仕します。

Anotace

Kaňka Lukáš, Katedra asijských studií, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Porovnání českého a japonského skautingu

Vedoucí práce: Mgr. Sylva Martinásková

Použitá literatura: 27+24 online

Počet znaků: 118 670

Klíčová slova: skauting, ボーイスカウト (bóisukauto), Junák, SAJ, Baden-Powell, Svojsík, zákon, おきて(okite), slib, ちかい (čikai), myšlenkové základy

Cílem této práce je zjistit, do jaké míry v národních skautských organizacích domácí vlivy ovlivňují vytváření jedinečných prvků, a tyto prvky následně analyzovat v kulturně-historickém kontextu na konkrétních příkladech skautských hnutí na území dnešní České republiky a v Japonsku. Jako výchozí bod pro určení specifik a vzájemné srovnání slouží originální skauting britský, tak jak ho Robert Baden-Powell představil ve své knize *Skauting pro chlapce*. Při srovnání je kladen důraz především na ideové základy reprezentované skautským slibem a zákonem v jednotlivých zemích, ale také na realizaci těchto idejí, jednak v organizaci hnutí, tak při běžné celoroční činnosti, a na pozici skautingu ve společnosti, konkrétně na postoje společnosti, trendy ve vývoji a problémy, které jsou s činností hnutí spojovány.

Annotation

Kaňka Lukáš, Department of Asian Studies, Philosophical Faculty, Palacký University

Comparison of Czech and Japanese Scouting

Advisor: Mgr. Sylva Martinásková

Work Cited: 27+24 online

Number of characters: 118 670

Key Words: scouting, Junák, SAJ, Baden-Powell, Svojsík, scout law, scout promise, ボーイスカウト (bōisukauto), おきて (okite), ちかい (chikai), ideological basis

The goal of this Master thesis is to determine the degree of influence of the local conditions on the formation of the unique elements in the national scout organizations and subsequent analysis of these elements in the culture-historical context on the specific examples of the scout movements in the Czech Republic and Japan. The original British scouting as described in Robert Baden-Powell's *Scouting for Boys* is used as the standard for the determination of the specifics and mutual comparison. The emphasis is put on the ideological basis of the movement in each country represented by the scout promise and law, realization of these ideas in the organization of the movement, in the regular activities, and the attitude of the society to the movement, especially concerning various objections associated to the movement.

Summary

This Master thesis deals with the scouting movement in the Czech Republic and Japan, the differences between the two and between them and the original British scouting founded by Robert Baden-Powell, and tries to determine the degree of local conditions on the formation of these differences. Special focus is paid to the ideological basis of the movements represented in the scout law and promise, realization of these ideas in the organization and the regular activities, and the attitude of the society to the movements, especially concerning various objections associated to them.

The establishment of the movement in general and histories of both national organizations are presented in the first part of the thesis. This historical overview provides a background for the subsequent analysis. Primary literary sources for each movement are also briefly introduced.

The following chapters cover the development of the scout promise and law in each country. Particular attention is paid to the differences between the national variants, which are meticulously analyzed.

Regular activities are addressed in the next chapters from the organizational and formal point of view and from the point of view of the content. Comparison of the organizational structure covers all the levels from the smallest unit which is a patrol to the incorporation into world organizations. Later, examples of actual events and activities from both national organizations are presented and compared.

Individual national specifics and their origin are covered in the subsequent chapters. Among the most prominent is the influence of E. T. Seton's Woodcraft on the formation of the Czech national organization.

Last chapter presents some concerns regarding the movement, their origins, development and the reaction against them. The concerns discussed are the issue of militaristic tendencies and of the movement being obsolete.

Zdroje

Použitá literatura

Baden-Powell, Robert. *Skauting pro chlapce*. 1908. Přel. Jiří Navrátil. Praha: Junák, 2009.

---. *Na pouti za úspěchem*. 1922. Přel. Jan Novák. Praha: Svaz skautů RČS, 1924.

„Bóitai no čókikjanpu wo minaošite mijó! (ボーイ隊の長期キャンプを見直してみよう!).“ *Scouting* 644 (2007): 4-9.

Břicháček, Václav. *Junák na přelomu století*. Praha: Junák, 2001.

---. *Poselství skautské výchovy*. Liberec: Skauting, 1991.

Břicháček, Václav, a kol. *Sondy do světa skautů*. Praha: Junák, 2003.

„České pojetí skautingu, díl první – pohled Rudolfa Plajnera.“ *Skauting* listopad-prosinec 2008: 2-3, 26.

„České pojetí skautingu, díl třetí – pohled Vlena Fanderlíka.“ *Skauting* březen-duben 2009: 2-3, 24.

Junák. *Kalendář Junáka 1948*. Praha: Junák, 1948.

---. *Skautskou stezkou*. Praha: Junák, 1998.

---. *Stezka skautek*. Junák, 1968.

Kol. autorů. *Skauting*. Liberec: Skauting, 1995.

---. *Cestou k pramenům*. Praha: Junácká edice, 1994.

---. *Slibuji na svou čest – význam skautského slibu*. Praha: Libri Prohibiti, 2011.

Nagy, László. *250 miliónů skautů*. 1985. Přel. Eva Petrčková. Praha: Junák, 1999.

Nakamura, Satoru (中村知). *Číjan jowašú (ちーやん夜話集)*. Manuskript, 2001.

Plajner, Rudolf. *Úsvit českého junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992.

Poledňák, Alois. *Skauting ve službách podněcovatelů války*. Praha: Mladá fronta, 1953.

SAJ. *Šidóša no tame no šúkjóhandobukku (指導者のための宗教ハンドブック)*. 1979. Tokio: SAJ, 1988.

Porovnání českého a japonského skautingu

---. *Sukauto handobukku* (スカウトハンドブック). 2002. Tokio: SAJ, 2008.

---. *Okite šidó no tebiki* (おきて指導の手引き). 1987. Tokio: SAJ, 2006.

---. *Širjóhen* (資料編). SAJ.

Seifert, Miloš. *Přírodou a životem k čistému lidství*. Praha: Dědictví Komenského, 1920.

Seifert, Miloš, a Miloš Maixner. *Kapesní knížka českých junáků*. Beroun-Praha: Grafia, 1913.

Seton, Ernest Thompson. *Kniha lesní moudrosti*. 1922 Přel. Miloš Zapletal. Praha: Olympia, 1991.

Svojsík, Antonín Benjamín. *Základy junáctví*. 1912. Praha: Merkur, Junácká edice, 1991.

Tanaka, Haruhiko (田中治彦). *Bóisukauto* (ボーイスカウト). Tokio: Čúókóronša (中央公論社,) 1995.

Zajíc, Jiří. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák, 2000.

Internetové zdroje

„Jak to v něm chodí?“. *Junák*. Web. 28.7.2011.

„Kroj – Předšňemová diskuze“. *Junák*. Web. 10.3.2011.

„Skautský kroj“. *Junák*. Web. 28.11.2011.

„Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR“. *Junák*. Web. 16.5.2011.

„Census“. *WOSM*. Web. 10.3.2011.

„Constitution and By-Laws of the World Organization of the Scout Movement“. *WOSM*. Web. 16.5.2011.

„Promise and Law“. *WOSM*. Web. 9.3.2011.

„Some statistics“. *WOSM*. Web. 10.3.2011.

„Basic Information of SAJ“. *SAJ*. Web. 14.5.2011.

„Bóisukato Nippon renmei teikan (ボーイスカウト日本連盟定款)“. *SAJ*. Web. 20.11.2011.

Porovnání českého a japonského skautingu

„Akizuki Satsuo.“ *Wikipedia*. Web. 30.7.2011.

„Beaver, Cub and Scout Leaders Names.“ *Facebook*. Web. 29.7.2011.

„Bóisukauto Jamagučiken renmei hógóšú - čiaki (ボーイスカウト山口県連盟用語集・ちかい).“ *Scout-Yamaguchi.net*. Web. 18.11.2011.

„Bóisukauto kacudó ni kakaru hijó nado ni cuite (ボーイスカウト活動にかかる費用などについて).“ *Bóisukauto Sakai dai17dan (ボーイスカウト堺第17団)*. Web. 28.11.2011.

„Bóisukauto wo širitai ko no tame ni (ボーイスカウトを知りたい子のために).“ *Geocities.co.jp*. Web. 18.11.2011.

„Census.“ *ISGF*. Web. 10.3.2011.

„Czech Republic.“ *WAGGGS*. Web. 10.3.2011.

Horn, Kryštof, a kol. „Skauting a společnost.“ *Junák – svaz skautů a skautek ČR, 3. středisko “5. květen” Plzeň*. Web. 10.3.2011.

„Indiánství.“ *Krhůti*. Web. 13.3.2011.

„Krojový řád.“ *Skautský kroj*. Web. 29.7.2011.

„Parent.“ *Boy Scouts of America*. Web. 13.5.2011.

Scout Association of China. Web. 10.3.2011.

„Scout Law and Promise.“ *Scout History Association*. Web. 30.12.2010.

„Scout Leaders Names.“ *Escouts: Community*. Web. 29.7.2011.

„Skautské pozdravy.“ *6. skautský oddíl Medvědi*. Web. 24.4. 2011.

„Sukauto no 12 no ,okite‘ (スカウトの 1 2 の「おきて」).“ *Bóisukauto Sagakenrenmei (ボーイスカウト佐賀県連盟)*. Web. 13.5.2011.